UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato In primam Codicis Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Testibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96119

Visual Library

P. PAV. P. ¶ Sciant. Vide quod pro iſta regula conſuluit Com. conſi. cxxxiiij. incip. viſis denuntia. Et quod in criminalibus vnus teſtis non facit ſemiplenam probationem, vide Alex. conſi. ccccl vj. Item quod delicta non probentur per teſtes ſingulares, vide Panormi. conſil. xxxiij. Item ad regulam quod teſtes debeant eſſe omni exceptione maiores, vide Joan. de Anna. conſil. xlix. Item vide quod pro iſta regulam dicit Bar. in l. fi. ff. de in litem iuran. Et habes vbi facit differẽtiam an agatur pro delicto criminaliter vel ciuiliter. Item vide per regulã iſtius l. Joan. de Anna. conſ. lix. vbi etiam an propter preſumptionem in criminalibus quis poſſit condemnari ſuper primo, vide late Are. in c. tertio loco. de proba.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Luce clariores. Dicit Bal. in c. j. in titu. qualit. domin. proprie. feud. priuet. in vſib. feud. quod in penis ſiue legalibus ſiue conuẽtionalibus liqui diſſima debet eſſe probatio. alleg. tex. quem dicit ſingu. in l. in teſtamento. j. ff. de cond. ⁊ demonſtra. ⁊ adde Alex. qui illa ⁊ quedam alia alleg. conſi. xxxiij. in ij. vo. ⁊ in l. ij. ff. ſoluto matrimo.

ALIA LECTVRA.

1 ☞ Maleficium quando poſſit probari per inſtrumenta.

SCiant cuncti. In criminalibus requiruntur probationes luce clariores. h. d. ¶ Oppo. ⁊ videtur quod quis condemnetur ex preſumptionibus, vt l. ſi quis adulterij. j. de adult. dicit gl. quod hic fallit. Tu dic quod illud indiciũ facit probationem luce clariorẽ, quia iudicem reddit certum de adulterio. ¶ Secundo opp. quia dolus ſemper probatur ex indicijs, vt ſ. de dolo. l. dolum, ⁊ ſic nõ ſunt probationes luce clariores. Sol. eodem modo dico ibi debet intelligi de indicijs indubitatis, ita quod animum iudicis reddant certum. ¶ Vltimo op. dum hic dicit, aper-
1 tiſſimis documentis. ⁊ ſic innuit † quod maleficium poſſit probari per inſtrumenta, contra. l. iij. §. item diuus. ff. de teſtib. ibi, teſti. ⁊ non teſtimonijs eſſe credendum. quod apparet, quia debet examinari coram iudice, vt j. tit. j. aut. apud eloquentiſſimum. Jac. de Are. diſputauit iſtam q. quam etiam ponit Cy. hic. Dic breuiter. Quandoqʒ delictum cõmittitur contrahendo, ⁊ tunc poteſt probari per inſtrumentum continens cõtractum, vt ff. de his qui no. inf. l. quo-
a niam. ⁊ ff. ad Turp. l. in ſenatus[a]. in princ. Dixi late ſ. de ſac. ſanct. eccl. l. nemo martyres. ⁊ l. iubemus. Quandoqʒ delictum committitur extra contractũ, ⁊ tunc aut volo producere inſtrumentum ad probandum circunſtantiã delicti puta in accuſatione de adulterio ad probandum matrimoniũ, in l. Aquil. ad probandum damnum, ⁊ tunc poteſt produci inſtrumentum, vt hic, ⁊ l. ex morte. ſ. ad leg. Aquil. ⁊ quod ibi notatur. ⁊ j. quorum app. nõ recip. l. ij. Aut volo probare ipſum maleficiũ principale per inſtrumentũ ⁊ nõ poſſum, vnde ſi aliquis notarius rogatus a percuſſo quod ſcriberet quod Titius percuſſit talẽ, tale inſtrumentũ nõ probaret. d. §. itẽ diuus.

ADDITIO.

a ¶ In ſenatus. Vide eundem Bart. ⁊ ibi Alex. in apo. ⁊ Bald. in l. contra negantem. ſ. ad l. Aquil. Old. in conſi. cxciij. Bal. ⁊ Abb. in c. cum in eccleſijs. de maio. ⁊ obed.

De teſtibus. Rubr. XX.

LEX I.

a SI tibi. [a] Status alicuius nõ ſolum per teſtes, ſed etiam per inſtrumenta probatur, hoc dicit, ſuper verbo nõ ſufficiunt, ſcilicet l. que voluit probationes fieri per omnia genera, ⁊c.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si tibi. Vnum no. quod de facili litigantes repelluntur a teſtimonio, ⁊ ab accuſando. Text. eſt not. iij. q. v. ſuſpectos. ⁊ coniurator, ſeu conſpirator, licet coniuratio ſit laudabilis, ſecundum Innoc. in c. cum J. ⁊ A. de re iudic. quod dictum reaſumpſit Bald. in c. j. §. conuenticula. de pa. iur. fir.

ALIA LECTVRA.

1 SI tibi. Non ſolum teſtibus † ſed alijs probationib[9] poteſt probari ingenuitas. ¶ Op. iſta litera innuit, quod Imperator loquebatur reo, dum dicit defende. ergo ei nõ incumbit onus, vt l. actor. ſ. ti. j. hic dicit contrarium, quare male. Huius timore eſt facta gl. j. que legit hãc l. duob. mod. Primo vt loquatur in reo, qui ſponte onus probãdi in ſe aſſumpſit, vel erat in quaſi poſſeſſione libertatis mala fide. Secundo modo legitur in actore. ⁊ tunc exponitur text. defende, id eſt, age eo quod controuerſia ſit, ſcilicet reſiſtendo. Simile, in l. non ſolum. §. ſi ſtatus. ff. de procura. ⁊ ſi pars heredita. pet. l. permittendum. ¶ Opp. dicitur hic ſoli. contra imo per teſtes poteſt probari ingenuitas, vt ſ. tit. j. Sol. expone ſoli, id eſt, ſolummodo. Vel dic ſecundo ſoli teſtes non ſufficiunt. Vel dic tertio ſecundum glo. ⁊ hoc not. ſoli teſtes non ſufficiunt, niſi reddant ſufficientem cauſam ſui dicti, dicam infra. l. iij. ¶ Contra hoc oppo. gloſſ. in authen. vt liceat mat. ⁊ auie. §. quod autem nobis. de condict. ⁊ demonſtra. l. cum tale. §. falſam. in auth. de ſan. epi. in princ. Sol. Tenetur reddere rationem ſui dicti, ſi interrogatur, alias non, vt in contrarijs. preterea alique ex illis legibus non loquuntur in teſte, ſed in teſtatore, in quo eſt probatio voluntatis d. §. falſam. ⁊ ff. ad Trebell. l. quia poterat.

LEX II.

a ETiam. [a] Teſtimonium perſone domeſtice non valet, hoc dicit. ¶ Quero, que dicãtur
b perſone domeſtice[b]. Quidam dicunt, perſone que alijs ſunt ſubiecte, vt filius, ſeruus, aſcriptitius, ⁊ ſimiles, de quibus habuiſtis in l. preſenti. §. fi. ſ. de his qui ad eccl. confu. Alij dicunt aliter quod domeſtici dicuntur, de quibus habemus in l. reſpiciendum. §. furta domeſtica. ff. de penis. Solut. Tu dic de hoc vt not. extra eo. ca. in literis. per gl. ⁊ Innoc.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Etiam. Vide Alex. conſ. cxxij. vol. iiij. ⁊ in conſi. v. vol. Ro. conſi. vij. Fel. in c. j. de teſt. ⁊ in c. inſuper. per totum. eod. tit. ⁊ in c. in literis. ⁊ Barba. in conſi. l. vol. j. ⁊ conſi. iij. c. vj. vol. ij. conſi. ... conſ. xxxvj. eo. vo. ij. ⁊ cepol. xiiij. Imo. conſ. xxxv. ⁊ conſ. cl. ⁊ conſ. ... ⁊ conſ. cxxxv. ⁊ Anna. lij. in addi. ad eum in conſi. lv. ⁊ Alex. ... vol. j. ⁊ conſi. xciij. vol. j. ⁊ v. eo. ⁊ Are. xij. in j. dub. ⁊ Pan. in d. c. in literis. ⁊ ibi etiam Bal. ⁊ Alex. cxj. iiij. vol. vbi ponit de teſte affine. Ang. conſ. cxciiij. vbi loquitur in affine. ⁊ Ro. conſ. iiij. vbi loquitur in familia. ⁊ amico. ⁊ ccccl j. vbi loquitur in teſte conſanguineo, ... deponit ſuper adulterio vxoris cõſanguinei. ⁊ Soc. xvij. vbi etiam loquitur in materia adulterij, ⁊ quomodo accipiatur hoc verbum domeſtici, ⁊ not. ꝙ tres teſtes domeſtici faciunt plenam fidem. ... Alex. conſ. v. inci. redemptoris inuocato ſuffragio. in verſ. ij. reſpondeo. vol. j. no. per glo. in l. iij. in verbo matris. in §. eiuſdem. ff. de teſti.

P. PAV. P. ¶ Etiam. Limita iſtam legem quando teſtis deponeret ſuper aliquo inſeparabili, vt per Barb. conſ. xxxvj. vol. ij. Albe. in contractu de teſtib. in ij. q. princ. Hippol. de Mar. in ſingulari v. ⁊ in l. j. §. ff. de queſtionib. vide Comen. conſil. xxvij. incip. in Chriſti nomine amen. Cum adeo plene. Et tibi ponunt quod illi dicantur domeſtici, qui in eadem domo habitant, ⁊ etiam operarij illius pro quo deponũt. Et vide plene de iſta materia an domeſtici poſſint eſſe teſtes, ⁊ qui dicantur eſſe teſtes domeſtici que habes in Bertach. in verbo, domeſticus.

b ALEX. ¶ Domeſtice. Quid in vxore, ⁊ viro, an poſſit vnus eſſe teſtis pro alio, vide Imo. in l. ſi cum dotem. §. ſi maritus. ff. ſol. mat. ⁊ dicit quod dicuntur ſuſpecti ad deferendum teſtimonium, ⁊ iudicandum in cauſa alterius. l. preſenti. §. fi. hic alleg. ⁊ quod habetur in c. gaudemus. de diuor. ⁊ adde Bart. in l. qui teſtium. §. ... de teſti. ⁊ adde quod ille qui ſtat cum illo, pro quo teſtificatur ad vnum panem, ⁊ vnum vinum, non eſt bonus teſtis. Ita dicit ... ⁊ Cyn. in l. j. ſ. eo. ⁊ conſuluit Angel. in conſi. porrecta fuit petitio, idem ibi dicit. ſi iſtis teſtibus domeſticis, vel familiaribus non ponitur quod dictum eorum valet. alle. c. fin. de teſti. in vj. hic contra in d. conſi. Vide quod inſpicitur conditio teſtis tempore iuramenti. Et ad hanc queſtionem vide Innoc. in c. in literis. extra ... ⁊ in c. inſinuante. de offi. dele. ⁊ Bal. in l. j. de epiſc. ⁊ cleri. ⁊ hic. ⁊ an ſolicitator in cauſa poſſit eſſe teſtis in cauſa, in qua eſt ſolicitator, vide q̃ dixi poſt Bar. in l. deferre. ff. de iur. fiſ. ¶ Adde q̃ poſui ...

ALIA LECTVRA.

1 ☞ Domeſtica perſona que dicatur, ⁊ que probet. num. 4. 5.
2 Officio iudicis relinquitur, quando perſona domeſtica admittatur in teſtem.

1 ETiam. Domeſtica perſona non eſt idoneus teſtis. Gl. querit que dicatur † domeſtica perſona. Dicit gl. quod opponitur ſ. de his qui ad eccl. conf. l. fin. §. Certe ibi ponuntur quedam perſone conditionate, ⁊ obligate, vt ſunt aſcriptitij, ⁊ ſimiles. Subdit gloſ. ⁊ ff. ... pe. l. reſpiciẽdum. §. furta. de queſtio. l. pridem. j. qui accu. non poſſunt. l. pe. Ex iſtis probatur quod domeſtici dicuntur omnes habitantes in eadem domo, ⁊ familia, veruntamen hoc determinatur
2 per c. in literis. extra. eo. quod poſſet † eſſe perſona domeſtica tante authoritatis, ⁊ dignitatis, quod eius fides nõ reprobaretur, quod ſatis placet. Hoc relinquẽdum eſt officio iudicis, qui inueſtigabit de conditione perſone ⁊ qualitate, vt ff. eo. l. j. in fi. de queſtio. l. j. §. ... ⁊ ibi notatur. ¶ Quid in viro ⁊ vxore? Glo. determinat quod ſunt
3 domeſtice perſone. † Pro qua facit tex. in l. quicunque. j. de ...
4 lib. xij. ita tenent omnes. ¶ † Querit gl. vtrum perſona domeſtica admittatur contra aliam perſonam domeſticam, altero contradicente. Gl. reſpondet ⁊ bene, quod ſic, quia hoc eſt inductum in fauorem extraneorum, ideo non debet in eorum leſionem retorqueri, quod intellige ſi erat ſola ratio domeſticitatis, quia ſi erat alia,
5 ſecus, puta ſi erat filius vel alia perſona intra gradus poſita. ...
a j. e. l. parentes. ⁊ j. de queſtio. l. ſeruos. ⁊ ff. e. l. lege Julia. ¶ † Que-
b ro[a], ſi aliquis erat[b] meus familiaris, tẽpore celebrati contractus ⁊ nunc

⁊ nunc non eſt, vel econtra tunc non erat, ⁊ nunc eſt, an poterit eſſe teſtis. Pro declaratione iſtius queſtionis dic. Quandoque conditio ſeu qualitas teſtis mutatur abſque aliquo facto partium, tunc inſpicitur conditio teſtis, qualis eſt quando deponit.l.notionem.§.inſtrumentorum.ff.de verbor.ſignific. Quandoque conditio teſtis mutatur facto partium, ⁊ tūc ei, cuius facto cōtingit mutatio, talis mutatio non pōt prodeſſe.ff.de queſtion.l.j.§.ſi ſeruus. quantum vero ad aliud eſt idem, vt ſ.dixi ꝙ inſpicitur tēpus, quo teſtis deponit. Nunc ad propoſitum, ſi ille, qui erat meus familiaris, nunc deſinit eſſe facto meo ad hoc deſtinato, non poſſet eſſe te-
6 ſtis pro me, hoc autē probatur ex cōiecturis. ¶ † Idē dico, ſi ego videns ꝙ contra me erant duo teſtes tantū, qui ſciebant veritatē, procuraui ꝙ accuſarentur de eo.delicto, ⁊ ſic participes criminis nō admittētur vt teſtes, vt j.eod.l.quomiā liberi. Et certe hoc mihi non proderit, ſi facto, ⁊ opera mea contingit, ar.imo, quaſi caſus, ff.de q.l.j.§.cum quis. ¶ † Ideo dico, ſi ego percuſſi vnū teſtem, ad
7 hoc vt tanquam inimicus non poſſet cōtra me teſtificari, vt extra eo.c.dilecto. Si vero mutatio cōtingit abſqz aliquo facto meo ad hoc deſtinato, vt quia famulus receſſit a me ſua ſponte, tunc poterit teſtificari, quia deſinit eſſe domeſticus. Caſus eſt in l.j.§.idē nummo.ff.de queſtio, predicta vera, niſi remaneret alia cauſa impediens, vt ſi manumiſi ſeruum meum, certe licet deſinat eſſe domeſticus remanet ratio iuriſpatronatus, que eum repellit a teſtimonio, vt j.de queſtionibus.l.ſeruus.§.non ſolum.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Quero. Uide gl.in ſumma.iij.q.v.⁊ Feli.in c.quoties, in v.notab.extra de teſti.⁊ in ſi.apparatus.⁊ Barb.conſi.vj.vol.j.⁊ conſi.xxix.eo.vol.⁊ conſi.liiij.eo.vol.⁊ Barb.in c.iij.ad ſi.de rebus eccle.non alie.⁊ Feli.in c.inſinuante.de off.dele.⁊ anc.cōſil.ccxlvj.⁊ Alex.xxiiij.vol.ij.vbi ponit de ſorore, ⁊ dicit quod dictū talium domeſticorum eſt ſufficiēs ad probandū innocentiā domeſtici.⁊ xlv.eo.vol.vbi ponit de affine.⁊ xlvj.eo.vbi loquitur in ſocero: ⁊ ex dictis eius ibi colligitur qđ dictum talium redderetur plene, vbi alij teſtes.qui depoſuiſſent in cā eſſent valde idonei.⁊ lxxxvj.vbi ponit in coniuncto affine, ⁊ amico, ⁊ an quis poſſit teſtificari pro vxore fratris ſui, ⁊ cviij.vol.ij.vbi ponit de teſte affine, ⁊ cognato.⁊ clxxix. vbi de teſte affine in criminalibus.eo.vo.⁊ cxcix.eo.vbi ponit de teſte qui dixit vellē talē obtinere.⁊ ibi etiā ponit de ſorore.⁊ xxxiij. vol.iij.vbi loquitur in cōpatre, ⁊ in eo qui adoptauit filium.⁊ xlij. vol.iij.vbi loquitur etiā in cōpatre, ⁊ in eo qui adoptauit, ⁊ in cōſ. ſequē.vol.iiij.⁊ xcix.vol.iij.vbi loquitur in domeſtico, ⁊ familiari in cauſa matrimonij.⁊ Ro.cclxxxij.vbi loquitur in ſubiecto, cui erat adiecta qualitas paupertatis.⁊ Alexand.cij.vol.iij.vbi loquitur in conſanguineo.⁊ Soci.xvij.vbi loquitur in viro ⁊ vxore, ⁊ infert ad vxorem fratris.⁊ Soci.cxiij.vbi loquitur in fratre.

b ¶ Quero, quid ſi aliquis erat. Adde circa hoc Lanfran.in c.quoniam contra.in verſi.teſtium produc.verſi.quero.de proba. Alber. in tract.de teſtib.⁊ cumulatiſſime per Feli.in c.literis.de teſti.⁊ vltra ibi adducta per ipſum, adde Alex.conſi.v.ver.poteſt.⁊ in conſ. lxxij.verſic.⁊ ſimiliter.in j.vol.

LEX III.

Teſtium dicta quid, quando valeant, ⁊ quando non.⁊ de eorum ſacramento: tem quorum atteſtationes non admittuntur.

Solam. Atteſtatio ſola legitimis adminiculis non fulcita non probat.h.d. ¶ Quero,
1 que dicatur † ſola atteſtatio. Glo.ponit hic multas ex-
* poſitiones. Prima eſt, ſolam*, quia teſtis non iurauit, vel ſolam, quia non interfuit iudex. Iſtas duas not.vel ſolam quia iudex poſtea non dedit ſententiam, vel ſolam, quia non eſt ſecuta
2 publicatio † quod tene menti, quia teſtes non publicati non tenent, nec probant, vt vidiſtis.l.fin.j.de re iudic.vel ſolam, quia non
a reddit rationem[a]. Dicit gloſſ.ſi fuit interrogatus, † quia ſi non eſt
3 interrogatus de ratione, non tenetur reddere. Not.⁊ ſigna gloſſ.[b]
b Innoc.hoc pertractans multum ſubtiliter extra eod.ca.cum cauſam.dicit quod iſtud eſt verum quando teſtis depoſuit aliquid quod poterat percipi ſenſu, verbi gratia, teſtis depoſuit quod Titius numerauerat Sempronio centum.ſi nō interrogatur de cau-
c ſa ſcientie[c], ſufficit, quia numeratio poteſt percipi ſenſu, vt per viſum. Sed ſi depoſuit ſuper eo quod ſenſu non percipitur, dictum eius nihil valet, niſi reddat rationem dicti per ſenſum corporeum. Exemplum, teſtis dicit quod Titius eſt dominus talis fundi, niſi reddat rationem, nihil probat. Nam dominium eſt quoddam ius, quod nō percipitur ſenſu. Debet ergo dicere, quia vidi quod ipſe
d emit[d], vel vidi eum poſſidere a tempore dicte emptionis per x.annos, vel vidi eum ſpecificare talem rem, vel lapillum, vel denarium in litore maris inuenire, ⁊ ſimilia, que per ſenſum percipiuntur.
4 Ad quod conſueui inducere † quod teſtis debet deponere per ſenſum.j.eod.l.teſtium ff.de teſtib.l.qui teſtamento.§.fin.de his que in teſta.delen.l.j.in princ.alias enim ſi per ſenſum corporeum non deponeret, eſſet magis iudicare quam teſtificari, ⁊c.

ADDITIONES.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Solam. Iſtud eſt verū ꝙ dictum teſtis nihil valet quando non iurauit, niſi eſſet perſona religioſa ⁊ bone vite, que ſi deponit etiā ſine iuramēto creditur ſibi quantū ad faciendū bonā ⁊ magnam preſumptionem ſm Inn.in c.nuper.de teſti.quem refert Bar.hic in Bononieſ.lec.pro quo adde multa ſimilia que ponit Iaſ.in l.qui iuriſdictioni.ff.de iuriſ.om.iud. Et ad iſtud dictū vide Pan.in c.cum olim.per illū text.de vol.⁊ cōtu.vbi dicit per hoc limitari d.c.nuper.vbi videtur dicere contrariū. Itē nūquid faciat iudiciū vel ſemiplenam probationem, ⁊ an probet, vbi poteſt procedi ſine iuris ſolennitate, vide Alex.poſt Bal.in l. milites in expeditione.j.de teſta.mili.⁊ tangit aliquid Alexan.in l.iuriſiurandi.j.eodem.

a POMA. ¶ Reddit rati onem. An ⁊ quando teſtes teneātur reddere rationem dicti ſui, ⁊ qualis eſſe debet, vide Felin.in c.cauſam verſicu.fallit ij.vbi ponit de hoc dicto in rubr.de teſti.⁊ Alexand. cxxxvj.vol.j.⁊ vide Alexan.conſi.lxxx.vol.ij.⁊ cviij.eod.⁊ cliij.eod. ⁊ ccl.eo.⁊ xviij.vol.v.vbi ponens pulchrum exemplum dicit quod teſtis deponens ſuper eo quod eſt iuris, vel in quo multum laboret ratio intellectus, non probat niſi etiam non interrogatus reddat rationem dicti ſui, ⁊ aliquid per Bald.conſil.clxxxj.in iiij.part. ⁊ Feli.in c.ſicut.de re iud.⁊ Bar.conſi.iij.vol.ij.⁊ Card.flor.in conſ. xxv.⁊ illud quod dicit Bart.hic poſt Innoc.quod teſtis de dominio debet reddere rationem dicti ſui, etiam non interrogatus, extende, vt procedat, quod non probabit ſi deponat reddendo rationem quia vidit ⁊ audiuit ſecundum Imol.maiorem in l.ſciendum.ff.de verb.oblig.quem ſequitur Imol.minor. Alexand.conſi. cccxix.incip.excellentiſſime domine vicarie.in ij.vol.vide etiam ad hec eundem Alexan.conſil.x.in ij.vol.conſi.cxlviij.⁊ conſi.ij.vol.ij.⁊ vide etiam in c.per tuas.de teſti.⁊ Cepo.conſil.xxviij.⁊ vide Bart. conſi.xc.⁊ in conſi.c.⁊ conſi.cviij.⁊ ſequen.⁊ Barb.conſi.viij.vol.j.⁊ conſi.xxix.eod.vol. Not.etiam quod teſtis in criminalibus tenetur reddere rationem dicti ſui, etiam non interrogatus.alias non valet. Ita Alex.conſi.xv.vol.j. Et vide Alex.conſi.xlv.volu.ij.⁊ Pan. in c.conſuluit.de appel. Uide Are.conſi.lxxj.⁊ xxxviij.⁊ Alex.in l.j. in princ.ff.de ope.no.nun.⁊ Car.conſi.cxxiij.⁊ xxv.

b ALEX. ¶ Et ſigna gloſſ. Similis gloſſ.in ca.cum cauſam.in iiij. gloſſ.eod.tit.

P. PAV. P. ¶ Et ſigna gloſſ. Iſtam regulam quod non teneatur teſtis aſſignare rationem non interrogatus, limita duodecim modis, vt per Iaſo.in l.cum hi.§.vult igitur.ff.de tranſact.quem vide omnino. Uide de materia Alex.in l.j.in princ.ff.de ope.no.nuntia. ſed ſi interrogatus non aſſignet rationem nullam preſumptionem facit. Uide pro limitatione materie Bartol.conſi.cx.in j.vol. Item quod ratio ſit illa que dictum ſuſtinet, quando eſt bona, licet dictū ſit ſcriptum, ⁊ econtra. Et quod non debeat eſſe eadem cum dicto, vide Iaſ.in l.fin.ff.de offic.procur.Ceſar.in ij.no.vide que habes in Bertach.in verbo, teſtes deponunt, ⁊ qualiter.

c ALEX. ¶ Cauſa ſcientie. Adde Bart.in l.j.ff.ſi cert.pet.⁊ adde ſing.Bar.in conſi.cx.incip.quidam Maſiolus.clj. Qualis autem debeat eſſe cauſa, vide per Bar.in l.ſi.de offi.proc.ceſ. Et de predicta cauſa vide in c.ſi quando.de reſcri.⁊ Bar.in l.j.in prin.⁊ ibi per doct.de no.oper.nun. Et adde pro hoc quod alleg.Bar.hic.dicit Inn.in c.cum oporteat.de accuſ.quod ſi teſtis deponat quem eſſe infamem, debet etiam non interrogatus allegare rationē, vel cauſam, quia infamia non percipitur ſenſu, ſed iuris intellectu. Et in materia dicit Bal.in l.preſbyteri.C.de epiſc.⁊ cleri.quid ſi ſint duo teſtes, quorum vnus reddit cauſam ſui dicti, ⁊ alius etiam non interrogatus, non reddit, quod magis creditur reddenti cauſam. Unum aliud dixit in c.j.de controuer.inueſtit.quod id quod dicimus vnum teſtem facere ſemiplenam probationem.l.admonendi. de iureiur.illud eſt verum ſi cauſam dicti ſui allegat.etiam non interrogatus. Adde quod no. Bal.in l.ſi nō ſpeciali.C.de teſta.⁊ no. Bar.hic, adde que no. Bal.in l.conuenticulam.C.de epiſ.⁊ cle.licet hoc in probatione fame, vt dixi in §.tormenta.⁊ de materia vide Bal.⁊ Ang.poſt gl.in l.cum hi.§.vult ergo.de tranſa.⁊ plene Inn. in d.c.cauſam.⁊ vide etiam Bal.in l.edita.C.de eden.vbi Bal.ipſe ponit in materia vnum bonum dictum de teſte, vbi etiam dicitur quod pars interrogata de ratione, ⁊ cauſa, non tenetur reſpōdere. Et iſtis adde Bar.in l.ſtipulatio iſta.§.hi quoqz.de verb.obli.⁊ ad Bar.hic adde Bal.in l.pe.ad ſi.j.de ſen.que ſine cer.quant. Item ad probandum intereſſe requiritur cauſa, ſecūdum Bal.in l.j.per illum tex.de ſen.que pro eo quod intereſt. ¶ Et adde tu Bar.in l.j. C.ti.j.⁊ in d.l.eum qui. ¶ Et quod quādo teſtis deponit ſuper his, que non percipiuntur ſenſu, quod teneatur reddere rationē, etiam non interrogatus, adde do. Alex.in conſ.cxxxvj.ver.debetur enim. in j.volu.⁊ ibi etiam quod tenetur reddere, quando deponit ſuper negatiua nō coarctata. Itē tenetur reddere, quādo deponit ſuper conſuetudine. Ita Alex.in d.conſ.ij.ver.ij.reſpondeo.⁊ ibi ꝙ etiam tenetur reddere, quando deponit ſuper fama, vel ſuper notorio.

ALIA LECTVRA.

Solam. Dictũ teſtis ſine iuramẽto nullius eſt
5 momenti.h.d. Hic videtur caſus, q̃ di
ctum teſtis ſine iuramento non facit ſemiplenam pꝛo-
bationem, ita quod ex eo poſſit deferri iuramentum.
Quod apparet,qꝛ dicit,nullius eſt momenti hoc eſt verũ, ſi parti
poteſt imputari cur eum non fecit iurare, alias ſecus,vt dixi vo-
6 bis in l.admonendi.ff.de iureiur. † Dicit etiã Inn.quod dictum re
ligioſi facit preſumptionem,etiam ſine iuramẽto,vt in c.nuper.ex-
tra eo.⁊ hec.de j.lec. Secundum ſecundam.h.d. Dictum teſtis nõ
examinati coꝛam iudice,nullius eſt momenti.Ex hac lectu.habes
7 †quod examinatio facta ab alio quam a iudice,non facit ſemiple-
nam pꝛobationem,quod apparet,qꝛ dicit nullius momẽti. Quod
intellige,ſi poteſt parti imputari,cur eos non fecit examinari co-
ram iudice,vt dixi in d.l.admonendi. ¶ Tertio modo legitur, di-
ctum teſtis,ſi non ſequitur ſententia,nullius eſt momẽti,hoc intel
lige,vt habeat paratam executionem,ſicut ſentẽtia vel vim ſentẽ-
8 tie.ſed bene † valet,qꝛ etiam in alio iudicio pꝛobat,vt l.cum antea.
ſ.de arb.j.eo.l.fi. ¶ Secũdum quartam lect.hoc dicit,ſola partis
atteſtatio nullius eſt momẽti. Differt hec lec.a ſecunda,qꝛ hec lo
quitur de atteſtatione partis,illa de atteſtatiõe teſtis. ¶ Quinto
9 modo legitur,⁊ hec ſolennis lec.bꝛeuiter hoc dicit. ¶ † Dictum te
ſtium publicatum,non ſecuta ſententia,nullius eſt momẽti, Que
eſt ratio huius? Dicit gl.qꝛ licet tabellio ſcripſerit,tamen illa ſcri
ptura non habet teſtes,ideo non facit fidẽ,donec coꝛam teſtib.re-
10 cipiatur. Iſta ratio non videtur vera,qꝛ † in actis non requiruntur
teſtes.l.in donationibus.de dona.⁊ extra de pꝛoba.c.quoniã con-
tra falſam.ſed j.dicã. ¶ Secundo op.gl.ad ſeipſam,nonne eo ipſo
quod notarius ſcripſit dicta teſtium,ſunt publicata? Dicit gl.qđ
non,niſi ſcribantur coꝛam iudice,⁊ teſtibus.l.iij.ſ. idem.ff.e. In eo
qđ dicit coꝛam iudice,dicit verum,vt ſ.in ij.lec.⁊ pꝛobatur j.eo.ti.
11 auth.apud eloquentiſſimum. In eo vero † q̃ dicit,coꝛam teſtibus,
non videtur verum,qꝛ in actis teſtes non requirũtur, vt ſ.dixi. In
tellige gl.quod hoc debet fieri coꝛã teſtibus,non tamen eſt neceſſe
quod ſcribatur in actis,vt iuribus in contrariũ allegatis,ſed exa-
a minatio fit in ſecreto,ideo requiritur publicatio.[a] ¶ Contra hoc
opponi,iuramentum teſtium accipitur in publico,⁊ tunc teſtis vi
detur deponere.j.eo.l.ſi quando. Ad quid ergo alia publicatio eſt
neceſſaria? Reſpon.quãdo teſtis iurat,tunc videtur deponere,ſcꝫ
in ſecreto iudicij.d.l.ſi quando.⁊ l.nullũ.⁊ ratio eſt.nam ſi pãderet
iudex tale ſecretum,incideret in crimen falſi.l.j.ſ.is qui.ff.de fal.vn
de licet inſtrumẽtum ſit publicum,⁊ faciat fidem,quod teſtes hec
dixerunt, illud inſtrumentum eſt ſecretum, nec poteſt manifeſtari.
De neceſſitate ergo requiritur nouus actus publicationis, per
quem actus,qui erat ſecretus,fiat publicus,⁊ notoꝛius omnibus,
⁊ ideo tex.in aut.eo.ſ.quia vero,illam publicationẽ appellat aper-
12 turam,vel manifeſtationẽ. Et ideo † notarij quando reſtituunt li-
bꝛos officialibus communis, vt aſſignent ſucceſſoꝛibus ſuis illas
chartas vbi ſunt dicta teſtium non publicata, claudũt illas char-
tas, vel cum filo, vel cum cera, quaſi illud debeat eſſe ſecretum.
13 ¶ Quero, † nunquid per alium iudicem poſſit publicari, vel de-
beant iterum examinari? Gl.dicit quod non. Vide gl.puto quod
ab alio iudice coꝛam quo dicta teſtium fidem facerent illa dicta nõ
publicata poſſint publicari, vt videtur expꝛeſſum extra eo.c.con-
ſtitutus,in pꝛin. Pꝛo hoc l.fin.j.eo.vbi facit mentionẽ de dictis te-
ſtium,etiam abſq; publicatione.⁊ quod hic gl.dicit,nõ facit fidem
coꝛam alio iudice,intellige antequam publicetur. ¶ Sexta lec.eſt
14 ſecundum quam h.d. Dictum † teſtis non reddentis ſufficientem
rationem ſue cauſe,nullius eſt momenti. Opp.glo.de l.cum tale.ſ.
falſam.ff.de cod.⁊ demon. Non ſoluit. Hic ibi loquitur in teſtatoꝛe
deponente,in quo eſt pꝛo ratione voluntas, ideo falſitas cauſe nõ
attenditur,que ratio ceſſat in teſte. ¶ Querit gl.quid ſi teſtis non
reddit cauſam,quia non fuit interrogatus? Gl.dicit,valet dictum
ſuum. Immo c.extra eo.c.cum cauſam.dicit,quod hoc eſt verum in
his,que poſſunt ſenſu percipi, vt ſi teſtis deponeret quod Titius
percuſſit Seium, licet non dicat ſe vidiſſe,vel non reddat aliã cau-
b ſam,valet. Sed in his[b], que ſenſu non percipiuntur,vt ſi teſtis de-
ponat Titium eſſe dominum,nõ ſtatur dicto eius,niſi reddat ſuf-
ficientem rationem,que ſenſu percipiatur. Idem dicit Spec.in ti.
de teſte. ¶ Qualiter autem debet intelligi,quod dictum teſtis,de-
bet concludere per aliquod, quod percipiatur ſenſu.dixi vobis in
l.de etate.ff.de minoꝛ. Tetigi etiam aliquas pulchꝛas queſtiones.
in l.j.ff.ſi cert.pet.

ADDITIONES.

a ¶ Publicatio. Adde quod teſtis non publicatus non facit ſemi-
plenam pꝛobationem. Ita Bal.in l.in bone fidei.verſic.item que-
ſitum.ſupꝛa de reb.credi.

b ¶ Sed in his. Quando teſtis, etiam non interrogatus,teneatur
reddere rationem dicti ſui, vltra allega. per Alex.ſupꝛa in pꝛece-
denti lectio.vide per Aret.⁊ Feli.in d.c.licet cauſam,⁊ per eundem
Alexand.in conſil.xv.verſic.⁊ non ſunt duo.in j.vol.⁊ ibi quod te-
ſtis deponens in criminalibus, etiam non interrogatus, tenetur
reddere rationem ſui dicti,alleg. Salic.in l.fin.ſupꝛa titu.pꝛoxim.
Et alios caſus in quibus teſtis etiam non interrogatus tenetur
reddere rationem dicti,vide per eundem Alexand.in conſi.lxxv.in
eod.volu.⁊ in conſi.cxxvj.⁊ in conſi.cxlj.verſi. Gaſpar lanenſis.eod.
vol.⁊ in ij.vol.conſi.x.

LEX IIII.

1 ☞ Amicus pꝛo amico an poſſit teſtificari, ſtatur arbitrio iudicis.
2 Subditus quando admittatur pꝛo domino ad teſtificandum.

Nos teſtes. Teſtis debet eſſe remotus a
gratia,⁊ timoꝛe.h.d. Not.quod
dicit, fidem religioni iudiciarie, ⁊ ſic fides eſt facienda
iudici,vt l.lecta.in fi.ff.ſi cer.pet. Et iſta eſt pꝛobatio ad
fidem.qua iudex adducitur ad credendum. Circa pꝛimum dicitur
1 hic, quod teſtis debet eſſe remotus a gratia ⁊ timoꝛe. † Quero
vtrum amicus poſſit eſſe teſtis pꝛo amico. Et videtur quod nõ.vt
l.iij.in pꝛinc.ff.eod. Pꝛo hoc facit hic tex, quia eſt dubium ne gra-
tificaretur amico. Bꝛeuiter puto quod poſſet eſſe tanta amicitia
⁊ talis perſonarum conditio,quod amicus a teſtimonio repelle-
tur vel ſaltem eius fides minueretur,hoc autem ſtabit in officio iu-
dicis, vt l.iij.ſ.j.ff.eo. ¶ Secundo quero,dicitur hic,potentior
2 † ſubditus vni communitati,poſſit eſſe pꝛo ea idoneus teſtis,
in l.idonei.ff.eod.tenet quod non. Pet,hic contrarium dicit
tas eſt quod nos debemus inſpicere iſtum teſtem, opoꝛtet
quod conditio ſit talis.quod poſſit pꝛeponere veritatem pot
modo eſſet poſſibile, quod perſona communitatis eſſet ita
quod nollet quod diceret aliud quam veritatem, tunc ſtatim pu
tarem ſubditum admittendum. Ita intelligo dictum Petr.quod
pꝛobatur hic.poteſt enim libere dicere veritatem.Sed ſi dominus
eſſet malus homo,putarem eum admittendum nõ eſſe. Iuſtus eſt
enim metus tyranni,⁊ cuiuſlibet,qui alteri pꝛeeſt,ratione alicuius
iuriſdictionis. Poteſt enim eſſe terribilis, vt j.ſi rectoꝛ pꝛouincie.
l.j.⁊ ff.ex quib.cau.in poſ.ea.l.Fulcinius.ſ.quid ſit. In dubio dice-
rem ſubditum non eſſe admittendum, vt l.idonei.ff.eo.cum ſua gl.

LEX V

Parentes. Quid de fratre, pleniſſime examina-
ui hoc, ⁊ eius materiam in l.qui te-
ſtamento.ſ.j.ff.de teſt.⁊c.

ALIA LECTVRA.

1 ☞ Parentes ⁊ coniuncti, quando pꝛo parentibus,⁊ coniunctis
in teſtimonium admittantur.

Parentes. Op.de l.etiam.ff.de pꝛob. Gl.di-
cit ſpeciale in etate pꝛobanda,
tamen ei facit plenã fidem,vt j.not. Item eſt ſpeciale in
pꝛobanda cõſanguinitate, ⁊ cauſa matrimonij,vt e
eo.c.ſuper. Secundo opp.ff.de teſta.l.qui teſta.ſ.per contra.
1 Solue vt in fi.gl. Pꝛo † declaratione legis.⁊ gl.pꝛimo quero.q
modo accipiantur parentes? Gl.dicit ſupꝛa a patre in infinitum
infra liberi. Quero vtrũ ſit differentia,ſi ſint liberi in poteſtate
non? Gl.hic dicit quod non. Contra hoc videtur ff.de fal.l.decu
l.impuberem.ſ.j. Difficile contrariũ eſt,ſed dicit gl.ibi loquitur
notario adhibito ad ſcribendum,in quo diſtinguit,aut eſt in po-
ſtate,aut non,vt ibi patet. Ratio,qꝛ aſſumitur vt publica perſona
cuius fides eſt iam appꝛobata,vt l.j.ff.de offic.pꝛefe.pꝛeto. Item
ſcriptura non pꝛobat per ſe ſine teſtib.vt in aut.de inſtru.caut.
2 fide.ſ.opoꝛtet,hic vero loquitur in teſtificante. ¶ Quero † vtrum
parentes,⁊ liberi poſſint inuicem eſſe teſtes pꝛo ſe? Gl.dicit quod
non, vt ff.eo.l.teſtis idoneus.⁊ l.ij.ſ.eo. Circa hoc eſt aduertendum
nam gl.ff.de teſt.l.qui teſtamento.ſ.j.videtur facere aliqualẽ diffe-
rentiam inter parentes ⁊ liberos:nam liberi nõ poſſunt eſſe teſtes
pꝛo parentib.vbi aliquid eis quereretur,in alijs caſib.ſic,vt j.ol
tur in j.gloſ.quod intelligit Iac.de Aret.vt puta,ſi alieno nomine
eſſent in iudicio. Parentes vero nõ poſſunt eſſe teſtes pꝛo liberis
vllo modo,⁊ ibi ſubiungitur in gloſ.cum pater plus diligat filium
3 quam filius patrem,⁊ ſecundũ hoc non eſt mirandum, † quod fi-
lius eſſet pꝛocuratoꝛ alicuius,pater non poſſet eſſe teſtis,vt ibi
nuitur. Quod intelligo verũ,ſi inſtrumentũ eſſet fiẽdum ſuper a
quo facto,vel dicto filij,alias ſecus,arg.l.queſitũ.ff.de in ius voc.
quod ibi notatur.⁊ ff.de obſequijs.l.licet.ſ.fina. ¶ Quero.dicitur
4 hic,volentes,ad quos refertur? Hic vt in gl. ¶ † Quero,quid de
fratre,vtrũ admittatur pꝛo fratre,vel cõtra fratrem? Gl.hic dicit
quod ſic in ciuili,non autẽ in criminali,vt l.lege Iul.ff.eo. Contra-
rium ibi videtur notari. Bꝛeuiter tenenda eſt opi.glo.quia
tenẽt quod in ciuili admittatur. Quod intelligo,niſi repellatur ra-
tione domeſticitatis,vt l.ij.ſ.eo.vel nimis intenſe beniuolentie,vel
amicitie,vt ſ.pꝛox.dixi,quod eſt iudicis arbitrio relinquendum.
intelligit,niſi ſit in eiuſdem poteſtate,ſecũdum gl.hic. Et eſt ratio
nam cum videatur eſſe eadẽ perſona cũ patre,qui ei imperare po-
teſt,ſicut perſona patris eſt ſuſpecta,ita perſona filij. In criminali
ve

vero frater non poſſet eſſe teſtis pro fratre, quia requiruntur probationes luce clariores, vt ſ.ti.j.l.fi. Item quia videtur cauſa propria, cum iniuria facta vni fratri, reſpiciat etiam alterum fratrem, vt l.Cornel.ff.de iniu.ꝛ idē puto in cauſa ſtatus, vt l.i.cum ſequen. ff.de lib.cauſa. ¶ Quero, quid in ſocero ꝛ Genero? Gl. dicit idem, vt ff.eo.l.teſtis idoneus. ¶ Quero, vtrum † coniunctus poſſit eſſe
1 teſtis idoneus inter duos pariter coniunctos? Certe ſic, vt l.non ſolum.§.j.ff.de rit.nupt. Et ſic pater poteſt eſſe teſtis inter duos filios. Pro quo.ff.de queſtio.l.extraneo.ꝛ j.de queſtio.l.hoc quod placet.in fi.vbi ſeruus torquetur inter duos dominos. Bart.

LEX VI.

Nimis graue. Non debet initium probationis aſſumi de domo aduerſarij, hoc dicit.

ALIA LECTVRA.

1 ☞ Exhibeo quot modis accipiatur.

Nimis graue. Non cogitur quis teſtes contra ſe de domo ſua producere.h.d. ¶ Opp.perſone domeſtice ad petitionem aduerſarij coguntur ferre teſtimonium, vt ſ.eod.l.ij.ꝛ quod ibi no. Et ſic quis cogitur inuitus exhibere teſtes de domo ſua. Huius timore dico quod hec lex poteſt intelligi pluribus modis. Primo debes
1 ſcire † quod hoc verbum exhibeo[a], quandoque aſſumitur pro ali-
a mentorum preſtatione, vt j.eod.l.quoniam liberi.ſecundo reſpon. Et ſi velles ita aſſumere, hic diceretur quod quis cogitur exhibere, id eſt alimentare teſtes, qui contra ſe producuntur, ille qui producit, ſed hoc non placet. Secundo modo accipitur exhibeo pro manifeſtatione, vt in toto tit.ad exhibendum.ꝛ ſecundū hunc modum debet hec lex intelligi duobus modis. Primo in his, qui admittuntur ad teſtimonium volentes non inuiti.de quibus loquitur l.iij.§.lege Iulia.ff.eod. Nam ſi ego dicerem aduerſario, facias quod tales conſanguinei veniant, quod poteſt hoc facere.ꝛ ſic exhibeas mihi probationes, certe ad hoc non cogitur, ſed ipſemet debet hoc ſibi procurare. Secundo modo poteſt intelligi de quibuſdam teſtibus, ꝛ quia dicebat forte actor de eis ſe non recordari bene, petebat cogi reū vt exhiberet nomina eorum, certe hoc fieri non debet, quia nimis graue eſt. faterer tamen quod ſi peteret exhiberi quaſi totam familiā, vt recognoſceret ipſe quos vellet in teſtes producere, ꝙ audiretur, vt l.cum ſi exhibuiſſent.§.ij.ff.de pub. ¶ Op.ſ.de aſſeſſo.l.ſi poſt. Dicit gl.ibi fallit. Doctores dicunt ꝙ ibi non exhibetur vt teſtis, ſed vt reus dicti ſui rationem reddat.

ADDITIO.

a ¶ Verbum exhibeo. Adde exhibere proprie ſecretum habere.ꝛ vide ff.ad exhib.l.ij.ꝛ de libe.ho.exhi.l.locum.§.quid ſit. Item exhibere, idē eſt quod cedere.ff.de leg.j.l.ſi res obligata.§.pen. Item aliquando exhibere, idem eſt quod reducere.ff.man.l.creditor.§.ſi inter maritum. Item accipitur aliquando pro probare.l.j.C.de edilit.ac.in gl.ꝛ ibi Azo in ſumma.§.item repellitur emptor.

LEX VII.

* **Seruos.** * Seruus nō interrogatur pro, nec contra dominum, niſi de facto ſuo, hoc dicit. Intelligit gloſ.quod interrogatur cum tormentis, vt ff.de proba.l.cum probatio. Dic vt ibi fallit in caſibus not.hic in gloſſ. ¶ Quero, quid econtra, vtrum dominus poſſit pro ſeruo interrogari? Videtur quod non, quia videtur ſuſpectus, vt extra de
* offic.deleg.c.cauſam que.ſ.eo.l.eos.ꝛ ff.eo.l.idonei*.

LEX VIII.

1 ☞ Iuramentum teſtium de conſenſu partium remittitur.
2 Inſpectores vulnerum, ventris, finium agrorum, ꝛ ſimilium, an iurare debeant, ꝛ num.4.
5 Teſtes qualiter iurare debeant.
6 Teſtes an debent citari, ꝛ an valeat dictum, ſi non ſunt citati.
7 Honeſte perſone, ſine iuramento deponentes, faciunt ſemiplenam probationem.
8 Quando ſunt plures teſtes ex vna parte, ꝛ ex alia pauciores, ſed digniores, quibus magis credendum.
9 Qui produxit vnū teſtē, ꝛ petit ipſum examinari, an ſit audiēdus.

a **Iuriſiurandi.** [a] Hec l.ponit tria dicta. Teſtes debēt iurare, ꝛ honeſtioribus debet adhiberi fides, ꝛ dicto vnius nō creditur.h.d. inter, ꝛ vt, ſubaudi precipimus. ¶ Querit gl.vtrum teſtes debeāt iurare corporaliter tactis ſcripturis. ¶ Item que ſit forma iura-
1 menti teſtis. Dic vt in gl. ¶ † Item an poſſit remitti iuramentum de conſenſu partium. Gl.dicit quod ſic. Idem no.in l.j.circa princ. ff.de ferijs. ¶ Item queritur, quid in iſtis inſpectoribus qui mittuntur a iudice ad inſpiciēdum ventrem, ad renuntiandum iudici
2 quod ſibi videtur. † Et idem in ſimilibus, qui mittuntur ad inſpiciendum ſeu videndum fines agrorum, vel ad inſpiciendū vulnus, vtrum ſit remanſura cicatrix, vel ſimilia, an iſti debeāt referre cum iuramento. Gloſſ.dicit quod non, in l.j.§.j.ff.de ven.inſpi. Sed iſte

b gloſſ.[b] videntur contra text.l.hac edictali.§.his il ... j.de ſec.nup. ꝛ l.comparationes.j.tit.j. Vide iſtam gloſſ.ꝛ eam not.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Iuriſiurandi. Quomodo iſta lex procedat, vide Bar. in l.admonendi.ff.de iureiur.verſic.quero quid ſi reperiantur.ꝛ ibi Lud. Adde tamen quod informatio poteſt ſumi etiam a teſte non iurato. Gl.eſt ſing.ſecūdum Bal.ibi, facit preualere probationem eius, qui eum produxit, ſi probationes litigantium eſſent pares.ꝛ vnus habet pro ſe teſtem non iuratum, ꝛ vide late de materia huius legis per Spec.de teſte.§.reſtat.

P.PAV.P. ¶ Iuriſiurandi. Et an preſumatur teſtis iuratus ſi dicatur in actis teſtis iuratus, vide Bartol.in l.Theopompus.in princ.de dote preleg.ꝛ ibi Alex.in apoſt, quod ibi etiam addidi de iſta materia generaliter an ꝛ quando dicatur teſtis ſine iuramento, vide Felin.in c.tuis.extra de teſt.vbi etiam an poſſit remitti. Et que ſint illa que debet teſtis iurare, vide Fel.omnino in c.fraternitatis.extra de teſtib. Et ibi etiā an ſit neceſſe quod tangantur ſcripture ad eſſe iuramenti, ponit etiam Feli.in d.c.tuis. An in dubijs preſumatur teſtis iuraſſe, ꝛ quid ſi notarius ſcripſit, teſtis iuratus, ꝛc. Et ibi etiam quid ſi pars petijt a iudice, vt deferret iuramentum teſti, ꝛ teſtis obtulit ſe velle iurare, ꝛ iudex non detulit. Et an notarius ſine iudice poſſit deferre, ꝛ quid ſi deferret Iudice preſente, ꝛ non cōtradicente, ꝛ quod ad hoc vt valeat teſtis non iuratus, non ſufficit partem non contradicere, ſed opus ſit vt expreſſe conſentiat, vide Feli.in c.nuper.ad fi.extra de teſtib. Et quod pars poſſit remittere iuramentum teſti, vide Iaſ.in l.j.in princ.ff.de fer. Quod autem informationes poſſunt capi ſine iuramento. Bal.in c.j.§.ſi duo.de pace tenen. Fel.in c.propoſuiſti.extra de proba. An autem teſtis qui ſemel iurauit ſi iterum producatur in eadē cauſa, debeat iterum iurare, vide Fel.in c.fraternitatis.extra de teſtib. Et ibi etiam quid ſi primo dicat, poſtea iuret. De quo etiam per eundem in c.de teſtib.extra eo.tit. Item an, ꝛ quando poſſit iuramentum remitti, ꝛ quid in cauſa matrimoniali, vide que habes per Mod.in l.reprehēdendo.C.de inſt.ꝛ ſub. Quid autem ſi teſtis iurauit poſt depoſitionē, vide do. Nellum in tractatu de teſte.ꝛ ibi, ad finem illius c.quid ſi in actis dicatur, teſtis iuratus, ꝛc. Item ꝙ iuramentum teſtis poſſit remitti, dicit Bal.in l.quoties.C.de priuil.ſchola.circa fin.libr.xij. Et circa iuramentum teſtis, ꝛ predicta vide multa ſimilia per Iaſ.in repe.l.admonēdi. Item limita quod non creditur teſti cum iuramento non procedere quando perſona ſancte vite deponeret. Eſt doctrina Imole in c.nuper.extra de teſtib. Bart.in Bonon.lectura in l.ſola.j.eo.do. Ant.in c.cum olim. de dolo, ꝛ contu. Bene facit dictū do. Ant.in c.cum oporteat.extra de accuſ.vbi voluit credi conſanguineo, qui ſit bone fame, licet alias repelleretur. Vide aliter ſuper his.extra.de accuſ. Item not. quod exiſtentibus probationibus, hincinde paribus, iudex debet iudicare in fauorem illius pro quo depoſuit plus quam pro aduerſaria parte vnius teſtis non iurati, vide per Aret.conſ.lxxxj.ad fin. Item circa iſtam legem in iij.dubio, quod dicto vnius non debet credi, limita vt per Rom.ſingulari dcxlvj.incip.dictum vnius. Item adde quod etiam papa non poteſt facere vt credatur dicto vnius cōtra partem. Textus in c.indicas Hermanum.iij.q.ix. que allegat Ro.ſingulari dccxxxiij.inci.an papa. Vide alia de iſto propoſito que ſcripſi in l.Theopompus. ff.de dote prelega.quia ibi eſt caſus ſpecialis, in quo teſtator poteſt diſponere, ſtari debere. Itē de alia ſingulari limitatione quod dicto vnius credatur, ꝛ alia in materia vide in Bert.in verbo teſtis quot ꝛ quales. Item de eo quod dictum eſt ſ.quod papa nō poteſt facere quod ſoli teſti credatur, vide Feli.in c.veniens.el j.extra de teſti.ꝛ in c.nuper.eod.tit. vbi omnino quia text.in d.c.indicas Hermanū.ꝛ Ro.de quo ſ.loquuntur in parte non in tertio, qui velit eſſe teſtis. Et de parte ſequitur etiam Alex.in l.fi.ff.de preto.ſtipu.in addi.in ver.quid dicemus. Et circa iſtud, an credatur ſoli teſti, ꝛ quid in papa vel alio ſupremo principe, an ꝛ quomodo ei ſoli atteſtāti aliquid credatur, ꝛ quid de epiſcopo, vide Feli.poſt alios in c.cum a nobis.extra de teſt.vbi pulchre ponit de intellectu cle.j.prob. In criminalibus tamen contra inculpatum non creditur. Bal.in l.ij.§.ſi is pro quo.ff. quod quiſq; iur. Et an procedat in alijs inferioribus ad quod ponit Ioan.de Anna.quod ſic conſi.xiiij.de quo etiam quomodo credatur principi aliquid atteſtāti in literis vel reſcripto ſuo, vide do. Franciſ.conſi.clxvj. Pau.de Caſt.conſi.xxxv.ꝛ conſi.clxxxiij.incip. in facto preſenti. Item an illa cle.j.procedat ſolum in clericis, vide Pau.de Caſt.conſi.clviij. Vide in materia Aret.in conſi.xxiij.inci. in preſenti. Vide que habes ad Bar.in l.ex hac ſcriptura.ff.de do. De verbis enuntiatiuis principis, vbi omnino vide alia in materia iſta. Item quid ſi eſſet vnus cardinalis, an ei ſoli credatur, vide Feli.de quo ſcripſi in Bertachi.late in verbo, Cardinalis.

* CLAV.DE SEISS. ¶ Nunquid autem poſſit per ſtatutum remitti, vide Barto.in l.filiuſfamil.ff.de donation.

b ALEX. ¶ Sed iſte gl. Pro ſaluatione gl.iſtarum dic quod gloſſ.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

loquuntur quando deponitur de credulitate.§.is illud loquitur
qñ de veritate,quo caſu non creditur ſine iuramento,vide Bar.in
l.creditoꝛes.in fi.de pig.in repe.per Bar.in pꝛoemio Digeſtoꝛum.

ALIA LECTVRA.

IVriſiurandi. Teſtes debēt iurare,⁊ ho/
neſtioꝛibus plus creditur
⁊ vnus teſtis ad pꝛobandum non ſufficit,h.d. ¶Nota,
quod teſtes pꝛius debent iurare quam deponant,⁊ ſi
pꝛius deponerent,⁊ poſtea iurarent verum eſſe quod dixerũt,non
valeret eoꝛum dictum,vt hic.dum dicit pꝛius. ¶Examinemus
iſtam pꝛimam partem. ¶Quero,vtrum teſtes debeant iurare de
veritate.hoc non habemus bene expꝛeſſum.facit quod ſic.ff.de do/
3 te pꝛeleg.l.Theopompus. ¶†Quero,qualiter debeat iurare te/
a ſtis.Gl.dicit coꝛpoꝛaliter [a],⁊ bene.Fallit in epiſcopo,vt in aut.ſed
iudex.ḡ.de epiſc.⁊ cle. ¶Secundo querit gl.quid debet continere
iuramentum teſtis. Dic vt in ea.⁊ habes text.extra.eo.c.quoties.
¶Quero vtrum iuramentum teſtis poſſit remitti. Gl.dicit quod
b ſic hic,⁊ ff.de fer.l.j.⁊ eſt caſus extra eo.ca.tuas [b]. ¶Quero,ſi ali/
4 quis adhibeatur,non † ad teſtificandum pꝛopꝛie,ſed ad iudican/
dum ſecundum peritiam artis ſue,puta medicus ad iudicandum
ex vulnere,an ſit remanſura cicatrix,vel debilitetur membꝛum,⁊
ſimilia.Item obſtetrices ad dicendum vtrum mulier ſit pꝛegnans.
c Glo.dicit quod iſti iurare non debent [c].quam not. In contrarium
dicebat Richar.mal.quod videbatur caſus in l.comparationes.ĵ.
5 tit.j.⁊ l.hac edictali.§.his illud.j.de ſecun.nup. ¶†Querit gl.quā/
do debet iurare.Certe pꝛeſentibus partib.vel citatis,vt l.ſi quan/
6 do.ĵ.eo. Item antequam recipiantur,vt dixi. ¶†Extra gl.quero,
vtrum teſtes debeant citari,⁊ ſi non apparent citati,vtrum valeat
dictum eoꝛum. Pet.de Bella perti.in aut.de teſt.§.ſi vero ignoti.
dicit quod non per text.ibi feſtinantes ⁊c. Pꝛo hoc facit,quod ex
eo quod ſe ingerit,videtur ſuſpectus,vt l.que omnia.§.j.ff.de pꝛoc.
Pꝛo hoc videtur verus caſus ibi,iamdudum arctari pꝛecipimus.
Not.quod dicit arctari,⁊ ſic teſtes debent eſſe coacti,non ſponta/
nei. In contrarium,quia multi ſunt,qui admittuntur volentes,vt
vt ff.eo.l.lege Iul.Pꝛeterea,plures gloſſe diſtingunt aut tulerunt
teſtimonium ſponte,aut coacti,vt l.poſt legatum.§.his vero.ff.de
his quibus,vt indign. Quid dicemus? Foꝛte poſſet dici quod te/
ſtes dicuntur coacti,quando ſpectat ad grauationem,quia poſt
pꝛimam citationem grauantur pignoꝛibus ⁊ mulctis.Et ita vide/
tur velle Innoc.extra de teſt.cog.c.j.ſecundum hoc ſemper citatio
deberet pꝛecedere,⁊ hoc eſt contra caſum l.lege Iulia.ff.eo.ibi,ne
inuitus denuntietur. Ergo apparet ꝙ iſta pꝛima citatio ſit quan/
doque teſte volente,quia aliter fieri non poteſt.Dicendum eſt igi/
tur quod teſtis quandoq; a parte non pꝛoducitur,nec a iudice ci/
tatur,ſed ſponte ſe ingerit,⁊ tunc nõ valet dictum eius d.§.ſi vero.
⁊ ff.de pꝛocurato.l.que omnia.§.j. Si vero a parte pꝛoducitur,li/
cet a iudice nõ citetur.puto quod valeat dictum eius,dicta l.lege.
Iulia.⁊ l.poſt legatum.§.is vero.⁊c. Tutius tamen eſt quod ſem/
per citetur. ¶Venio ad ſecundam particulam dicitur,vt hone/
ſtioꝛibus,⁊c.quid determinat iſta dictio,vt,Reſpon.poteſt intelli/
gi vt determinet pꝛecedentia,⁊ ponatur hic ratio pꝛecedentis di/
cti,quaſi dicat. Ideo dicunt vt eis poſtea fides adhibeatur,⁊ ſe/
cundum hoc innuit quod iurarent,ſi tamen alias eſſent perſone
honeſte,eis adhiberetur fides,quod non eſt verum,vt eſt expꝛeſſe
7 text.extra eo.ca.nuper vbi loquitur de fratribus minoꝛibus,† fa/
cerent tamen ſemiplenam,vt ibi notatur. Secundo modo poteſt
intelligi,vt hic ſubaudiatur verbum,⁊ pꝛecipimus vt honeſtioꝛi/
bus,⁊c. quaſi dicat,ſi inter teſtes eſt diſcoꝛdia,honeſtioꝛibus cre/
ditur,⁊ ita intellige. ¶Opp.de l.ſcripture.⁊ l.in exercendis.ĵ.tit.j.
Solu.Aliud in inſtrumentis,quia poteſt per partem pꝛouideri,vt
8 eſt ibi,aliud in teſtibus,vt hic,ſecundum gloſſ.⁊ bene. ¶†Quero,
vna pars habet plures teſtes numero,alia dignioꝛes quis pꝛefe/
retur? Gloſſ.in l.ob carmen.ff.eod.vacillat. Gloſſ.in auth.eo.§.ſi
vero.determinat quod pꝛius debet inſpici numerus,⁊ vbi eſſet
paritas in numero,tunc inſpicitur dignitas.Sed tex.extra eo.in c.
noſtra.determinat,⁊ melius,quod dignitas eſt pꝛeferenda nume/
ro teſtium,niſi in numero eſſet magnus exceſſus,vt ibi per gloſ.vbi
ſimili modo not.ꝙ vox vnius,vox nullius. Quod intellige quan/
tum ad plenam pꝛobationem,alias ſecus vt l.admonendi.ff.de iu/
reiuran.⁊ in l.in bone fidei.ḡ.de rebus cred.⁊ iureiuran. ¶Quero,
quare dicit hic facile.Dic,vt in gloſ.Vel potes dicere facile,id eſt,
ſine iuramento,quod quandoque defertur ſine cauſe cognitione,
9 vt plene dictum eſt in l.admonendi.ff.de iureiuran. ¶†Quero,ali/
quis pꝛoduxit vnum teſtem,petit ipſum examinari,vtrum ſit au/
diendus.Hic videtur text.quod non audiatur,⁊c. Quod intellige
verum de facili ſed debet videre iudex pꝛius,an dictum illius te/
ſtis cum alijs eſſet ſufficiens ad pꝛobandum.

ADDITIONES.

a ¶Coꝛpoꝛaliter.Tactis ſcilicet ſcripturis,vt per Innoc.in ca.⁊ ſi
Chꝛiſtus.de iureiur.⁊ in ca.quoties.de iura.cal.habetur in cle.j.in
verbo,tract.de her.per gloſſ.in c.vt circa.de elect.lib.vj.de quo per
Spe.⁊ poſt eum per Io.An.in ti.de teſte.§.ſequitur.⁊ adde quod
no.ipſemet Bartol.in d.l.Theopompus.Adde tamen ꝙ quando
defertur iuramentum teſti,ꝙ teſtis poteſt petere terminum,circa
ꝙ poſſit deliberare an velit iurare,vt per Alex.in l.iuſiur.de teſti.
b ¶C.tuas. Et ibi vide gl.⁊ doct.⁊ adde quod iuramentum non eſt
de ſubſtantia teſtimonij,nam teſtis non iuratus deponens falſum,
ita punitur de falſo ac ſi iuraſſet.Ita Bart.in l.ſi quis.ff.de fal.
c ¶Iurare non debent. Adde quãdo iſti periti debeant iurare,per
eundem Bart.in pꝛoemio Digeſ.do.Abb.⁊ mod.in c.pꝛopoſuiſti.
de pꝛob. Ang.de Are.⁊ ibi addita in tracta.malefi.in verbo,cica/
trix.Et vide aliquid per Alex.in l.j.§.fin.ff.de verb.oblig.⁊ aliquid
per ipſum in conſi.xv.in j.vol.⁊ in conſi.clxvij.in ij.vol.

LEX IX.

1 ☞Venditoꝛ non poteſt eſſe teſtis pꝛo emptoꝛe.⁊ num.4.
2 Negotium dicitur geſtum alieno nomine quatuoꝛ modis.
3 Vnus de vniuerſitate qñ poſſit eſſe teſtis in cauſa vniuerſitatis.
5 Legatarius non poteſt eſſe teſtis pꝛo herede,quando teſtamenti
poteſt pꝛobari per duos teſtes.
6 Fideiuſſoꝛ an ſit idoneus teſtis pꝛo pꝛincipali.
7 Tutoꝛ,curatoꝛ,pꝛocuratoꝛ,⁊ ſimiles,an finito officio poterint te/
ſtificari.

a **OMnibus.** [a] In re pꝛopꝛia nullus [b] eſt ido/
b neus,hoc dicit.† An hoc ſit
1 quod venditoꝛ non poſſit eſſe teſtis pꝛo ſuo emp/
Gloſſ.hic dubitat. Quidam diſtinguunt,aut vend/
c tenetur de euictione,aut non. Alij indiſtincte [c] dicunt venditoꝛ
non eſſe idoneum teſtem,pꝛopter affectionem quam habet.vt va/
leat,⁊ ſoꝛtiatur effectum contractus ab eo celebꝛatus,ſicut dici/
* mus in pꝛoxeneta*,vt in authen.[d] eo.§.penult.cum gl.ſi. ¶Opp.
inſtit.de teſta.§.legatarijs.Solu.Ibi non teſtificatur in cauſa pꝛo/
pꝛia,ſed in cauſa teſtamenti,⁊c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Omnibus.Adde gloſſ.in l.nullus.ff.eod.tit.per Bar.
ſuper l.ab executoꝛe.§.j.ff.de appella.vide eundem in l.qui teſta/
mento.in pꝛinc.ff.de teſta.
b POMA. ¶Nullus eſt.Fallit in caſu notabili,quem poſui in cap.
omnis vtriuſq; ſexus.de peni.⁊ re.vide ad iſtam l.Cep.conſ.xxxiiij.
⁊ Imol.conſi.cxj.ad fin.⁊ Alex.cxxiiij.vol.j.⁊ cxxxvj.eo.vol.⁊ Alex.
conſi.lxij.volu.iij.
c POMA. ¶Indiſtincte. Et bene per Alex.conſi.ſuo xiij.incip.ex
his que in themate.in verſic.alia ratione non pꝛobat in j.volu.vbi
etiam dicit,de pꝛoxeneta,ſeu de mediatoꝛe.vide etiam Feli.in cap.
inſuper.verſic.tertio queritur.extra de teſti.
* CLAV.DE SEISS. ¶In pꝛoxeneta.Quid autem in fideiuſſo/
re vide per Bar.⁊ alios in l.ſi cui legetur.§.ſi.ff.de leg.j.item quid
in ſolicitatoꝛe,Ro.conſi.ccccxx.tenentem ꝙ admittuntur,niſi ha/
beat ſalarium.⁊ Butrig.⁊ Panoꝛ.in c.ſuper.de teſtib.⁊ Alex.in l.
deferre in ſi.ff.de iur.fiſci.Quid autem in eo qui habet cauſam ſi/
milem,vel qui aliquando eſt habiturus.Alex.conſi.cvij.in penul.
colum.volumi.j.
d POMA. ¶In authen. Item eſt in aduocato,⁊ in illo qui vellet
teſtificari ſuper receptione alicuius rei quam receperat,vt alicui
daret,ſecundum Bar.in l.deferre.circa fin.ff.de iur.fi.vbi ſcripſit de
iſta materia late.

ALIA LECTVRA.

OMnibus. Not.quod in re pꝛopꝛia nõ ſolum
teſtimonium non valet,ſed etiam
non debet examinari. Dixit enim tex.ſummotã eſſe fa/
cultatem,⁊c.ergo apparet quod non debet examinari.
¶Quero exempla huius l.glo.ſi bene aduertatur legit trib.modis.
2 Nam debes ſcire † quod negotium dicitur noſtrum altero de qua/
tuoꝛ modis.pꝛimo re ipſa,ipſo geſtu,cura,vel ſolicitudine,⁊ ratiha/
bitione,vt l.item ſi cum putaui.alias l.ſi pupilli.§.itẽ queritur.
ff.de nego.geſt.Poteſt ergo poni exẽplum in negotijs,que ad nos
pertinent re ipſa,quia vere eſt noſtrum pꝛincipaliter.Pone exem/
plum,ſi pꝛocuratoꝛ induceret dominũ in teſtem,vt hic,in glo.dum
dicit,omnibus pꝛincipaliter. Contra hoc opp.ĵ.de fideicom.l.vlt.
Sol.Ibi non eſt pꝛopꝛie teſtis,vt hic circa ſi.gl. ¶Quero,quid ſi
cauſa erat communis teſtis cum alio.dic vt dicam ĵ.l.pꝛoxi.vbi gl.
3 tangit. ¶† Quero quid in vniuerſitate,vtrum vnus de vniuerſi/
a tate [a] poſſit eſſe teſtis. Cyn.ponit iſtam queſtionem.in l.parum.
ḡ.eo. Gl.tangit in l.non tantum.§.vniuerſitatis.ff.de rerum diui.
⁊ ibi per Guli.⁊ ibi reſident in vnam ſententiam,tamen Guilmas/
gis intelligibiliter loquitur,ideo dic vt ibi. ¶Secundo modo po/
teſt intelligi,quando res pertinent ad nos ipſo geſtu,hoc eſt,per
quandam conſequentiam,vel ſecundario. Ponit gl.exemplum in
4 venditoꝛe,qui † non poteſt eſſe teſtis pꝛo emptoꝛe.Sed gl.in l.nul/
b lus.ff.eo.diſtinguit,aut venditoꝛ [b] tenetur de euictione,⁊ nõ poteſt
eſſe teſtis,alias ſecus.De hoc videbis Cy.hic,⁊ Gul.in l.⁊ heredi.
in pꝛi.

in prin.ff.de pac.tenent contrarium per rationem.Dicunt enim ꝙ
proxeneta nō eſt idoneus teſtis in negotio.in quo fuit proxeneta,
vt auth.eo.§.pen.primo reſpon.propter affectionē.quam hꝫ ad il
lud negotium.Eadem ratione nec venditor,nec donans,nec colo
nus erit idoneus teſtis,propter affectionem quam habet.Nō ob.
l.eos.ff.finium reg.q: illam intellige,quando per queſtionē finium
non reſcindebatur contractus,nec venditor de euictione teneba
tur,quecūqꝫ ſequeretur ſententia,alias non poſſet probari per vēdi-
torem,ſed per teſtes extraneos.¶ Contra hoc op.ff.de teſt.l.q te-
ſtamento.Inſti.de teſta.§.legatarijs.dixit gl.quod legatarius non
eſt teſtis in cauſa propria,ſed in cā teſtamenti,q: non ſequitur ſi
teſtamentum,valet ergo legatū domini,verum eſt,ꝙ nō ſequitur,
ſi teſtamentū valet, ergo legatū,ſed bene ſequitur ſi non vꝫ teſta-
mētū,ergo nec legatū in eo relictū,vt l.j.§.de codicil.⁊ de his que
in teſta.delen.l.proxi.ergo legatarijs intereſt ſaltē ſecūdario. Pre-
terea legatarij poſſunt appellare ⁊ cauſam agitare,vt l.a ſentētia.
§.j.ff.de appel.⁊ ff.de inoff.teſta.l.ſi ſuſpecta.in princi.ergo videtur
quod non admittantur,vt in cauſa propria,vt ſ.dictū eſt de vēdi-
tore,verum eſt cōtrarium.Dico finaliter,quod illud ideo in teſta
mētis eſt.propter magnum numerum teſtium qui ibi requiritur,
illud admittitur,⁊ toleratur ille cuius intereſt ſecūdario. Et ideo
5 ſi eſſet teſtamentum,quod probaretur per duos teſtes tantū.nō
putarem legatarios admittēdos,vt puta in teſtamēto facto inter
liberos,vt in l.hac cōſultiſſima.§.ex imperfecto.C.de teſt.alias poſ-
ſet de facili magna fraus excogitari.Poſſent enim duo ex liberis
vlteriorib.probare teſtatorē inſtituiſſe primos liberos.⁊ eis teſtib.
6 magna legata reliquiſſe qđ eſt inconueniens. ¶ †Quero,vtrū fide
iuſſor ſit idoneus teſtis in cauſa principalis:Videtur quod non:
q: ad eum ſpectat ſecundario commodum,ergo,⁊c.ſecundū iſtam
lec.Preterea poteſt appellare,vt l.a ſententia.§.j.ff.de app.Dyn.
tangit iſtam queſtio.in l.ſi cui legetur.ff.de leg.j.§.fi.⁊ Spec.in tit.
de teſte.§.j.ver.ſed nunquid fideiuſſor,⁊ determinat,aut principa-
lis eſt ſoluendo,aut non.per l.itaqꝫ fullo.ff.de furt.dubito in iſto
paſſu,q: ſemper intereſt ſua potius non ſoluere,quam ſolutum re
petere,vt l.iij.de compenſa. Preterea d.l.a ſententia multum vi-
get contra iſtam deciſionem.Tertio modo legitur iſta lex,quādo
negotium ſit noſtrū cura,⁊ ſolicitudine,ſed hoc nullū patitur con
trarium,ſecundum gl.Unde ſi alius agit cauſam tanquam cura-
tor,tutor,procurator,vel alius,nūquam ille debet audiri teſtis in
cauſa quam ipſe agit.Probatur hoc in l.qui teſtamēto.§.j.ff.de te
ſta.⁊ ibi tangitur per glo.⁊ Iaco.de Are.Si enim intelligeremus
de cauſa,quam quis agit per ſeipſum,nullum haberet dubiū.Ut
7 igitur ſit vtilior lectura,pone caſum prout dixi. ¶ † Sed quero,
vtrum finito officio tutor,procurator,curator,⁊ ſimiles poſſint eſſe
teſtes:Bal.in l.vlti.ff.de teſtib.dicit quod ſic. Contrarium videtur
dicere in l.deferre.§.item decreuerunt.ff.de iur.fiſ. Cyn.tangit in l.
proxi.vbi nullo modo cadit.⁊ nihil boni dicit. Tu dic breuiter,qđ
durante officio non poteſt eſſe teſtis in cauſa, quam agit, vt dixi.
Finito vero officio, aut producitur in teſtē ad aliquid,ex quo ſpe-
ctaret ad eum commodum,vel incommodum.Exemplum ego feci
te procuratorem, ⁊ nuntium ad portandum centum titio.certe tu
non es idoneus teſtis, ad teſtificādum te dediſſe:quia ſi eſt verum,
es liberatus, ſi non, es obligatus.ergo,⁊c. vt hac l. Si vero ad te
non ſpectat commodum vel incommodum, tunc aut produceris
ad teſtificandum ſuper eo,quod a te dicitur eſſe actum,⁊ tunc non
eſſes idoneus teſtis propter affectionem, vt in proxeneta dixi ſ.
Iſtud tenet gl.in c.Romana de teſtib.in vj.Si vero produceris ad
aliud,tunc eſſes idoneus teſtis ſicut familiaris,qui deſijt eſſe fami-
liaris,vt l.fi.ſ.e. Et hoc eſt verum quod non poteſt produci ab eo,
cuius fuit procurator, ſed contra eum ſic,vt dicitur in aduocato
per gl.in fi.ff.eo.per Inno.in c.inſuper.extra eo. Dixi plene in d.§.
item decreuerunt.ff.de iure fiſci.in l.deferre.Bart.

ADDITIONES.

a ¶ Unus de vniuerſitate. De hoc quando teſtis de vniuerſitate
teſtificetur,vide late per do.Feli.in c.inſuper.de teſti.⁊ per Aret.in
c.cum nuntius.eod.tit.⁊ vltra ibi per eos adducta,vide que ponit
Alex.de Imol.in conſi.xcix.in v.lib.
b ¶ Aut venditor. Quando venditor legatarius,fideiuſſor,⁊ ſimi-
les poſſint teſtificari,vide late per Abb. Imol.⁊ Mod.in ca.inſu-
per.extra de teſtibus.

LEX X.

1 ☞ Socius criminis quod non ſit idoneus teſtis in criminali-
bus,⁊ num.3.
Socius pro ſocio in ciuili non poteſt teſtificari,⁊ num.5.
4 Excipere cōtra teſtem quod ſit particeps criminis,quomodo de-
beamus.
Denuntiator debet facere expenſas teſtibus ſicut accuſator.

Quoniam. [a] Principium huius l.legitur duo-
bus modis, vno modo continuetur
ad precedentē l.ſic.Dictum eſt ſ.quod in re propria quis
non eſt idoneus teſtis. Ratio, quia non eſſet liber in teſtificando
propter affectionem,quam habet ad ſeipſum,⁊ teſtes debent pro-
duci liberi.h.d.in prin. Alio modo legitur quod non continuetur,
⁊ ſecundum hoc iſta lex dicit duo, ſcilicet quod teſtes debent eſſe
b liberi. Item non debent eſſe ſocij.vel participes criminis[b]. poſtea
c dicit a quo alimentari debent[c].¶ Oppo.† quod ſententia abſolu-
1 toria lata pro vno ſocio criminis.non prodeſt alij regulariter,vt l.
denuntiaſſe.§.fin.de adult.ergo videtur quod debeat eſſe idoneus
teſtis,Sol. Dico quod ei preiudicat,ad qualequale preiudicium,
d ideo idoneus teſtis nō eſt[d]. ⁊ vide circa hoc quod habetur per gl.
2 ⁊ Inno.extra eo.c.j. ¶ †Querit gl.vtrum in cauſa ciuili ſocius ad-
e mittatur[e] pro ſocio: Et glo.videtur dicere quod non.ſi eſt ſocius
omnium bonorum,vel eius rei. ¶ Querit gl.quid de ſtatuliberis,
quid de adſcriptitijs,quid de monachis,quam vide,⁊ ſigna,⁊c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quoniam.Not.iſtam l.ꝙ teſtis productus per te.ha-
bere debet expenſas,⁊ omnia alia. Lud.in l.reſtituere.§.fin.cum l.
ſeq.ff.ad Trebel.⁊ vide quod ibi dixi ĩ.eod.l.ſeq.
b ALEX. ¶ Participes criminis.Utrum ſocius criminis admit-
tatur in teſtem,per Bart.in l.j.§.ſi ſeruus.ff.de queſtio.⁊ per Inn.
in cap.qualiter.el ij.extra de accuſat. An in cauſa ciuili,per Bald.
omnino in l.omnibus.ſ.eod.
c P. PAV. P. ¶ Alimentari debeat. Circa iſtam legem inquantum
loquitur de ſumptibus ſoluendis teſtibus,vide Fel.in c.j.extra de
teſtibus. vbi etiam ponit an aliquid poſſit vel debeat dari in re-
compenſationem operum. Item ſi teſtis eundo ad teſtificandum
ſpolietur a latronibus. Item an iſtis omnibus requiratur iudicis
declaratio.Item ſi minatus a teſte quod non teneatur producens
ad expenſas notarij,vel alterius miſſi,vide gl.in c.iij.de iudi.in vj.
in verbo producendis.
d P. PAV. P. ¶ Teſtis non eſt. Circa iſtam legem dum loquitur
de ſocio criminis. an poſſit eſſe teſtis, vide que addidi in Bert.in
verſic.teſtes,qui eſſe poſſunt vbi multa addidi.
e ALEX. ¶ Socius admittatur.An ſocius poſſit in cauſa ſui ſo-
cij eſſe teſtis,vide remiſſiue Alexand.in l.ſerui.§.j.de lega.j.
* IOAN. FRANC. RVER. ¶ ADDE Salic.hic ⁊ Cano.in
c.cum nuntijs.⁊ in c.inſuper.⁊ ibi Feli.extra de teſt.⁊ Aret.in con-
ſil.xiij.incip.viſo diligenter themate.

ALIA LECTVRA.

Quoniam. Teſtes debent eſſe liberi.nō par-
ticipes criminis,⁊ debēt ali a pro-
ducente.h.d. Lex iſta legitur duob.mod. ¶ Primo ꝙ
continuetur ad precedentem. Secundo modo legitur,
ꝙ hic ponatur quedam ratio ad ſequentia,⁊ precedentib.non con
tinuetur. ¶ No.ꝙ teſtes debent eſſe liberi,ſerui enim non poſſunt
3 interrogari,niſi de facto ſuo,vt ſ.eo.l.ſeruos. ¶ † Secundo no.ꝙ
illi, qui ſunt ſocij, ⁊ participes criminis, non ſunt idonei teſtes. ⁊
ideo ſi plures ſunt accuſati eadem accuſatione de eodem delicto,
vnus nō poteſt eſſe teſtis pro alio, vel contra alium.vt hic, ⁊ l.ſi fi-
lium.de lib.cau.⁊ extra eo.c.quoniā. ¶ Ad idē opp.de lege diuus.
ff.de cuſt.reo.⁊ l.j.de fal.mo.Sol.Illud eſt verū regulariter. Fallit
in caſib.predictis,⁊ in alijs,qui tanguntur in gl. hic.⁊ plenius po-
nuntur.ĩ.de accuſ.l.fi.in fi.in quibus ſocius cōmunis pro ſocio ex-
aminatur ad preſumptionē, id eſt non plenā probationē.⁊ facit ff.
de pe.l.j.§.vlti.per caſum.in d.§.quoniā. ¶ Quero quō op.hec ex-
4 ceptio † tu non potes eſſe teſtis contra me, q: particeps es crimi-
nis,q: ſecundum hoc videtur confiteri,ſe eſſe criminoſum. Si.in
l.ſi filium.ĩ.de lib.cau.dicit, ꝙ opp.ſub cōditione puta. dico me nō
deliquiſſe ſed ſi apparet.dico te ſocium eſſe. Alia gl.extra eo.c.j.in
vj.dicit ꝙ dicendo ſimpliciter te eſſe ſocium criminis , non videor
intentionē aduerſarij confiteri.Tu dic ꝙ non eſt neceſſe quod dicā
te ſocium criminis, ſufficit enim ꝙ dicam quod es diffamatus de
crimine,ſicut ego,tex.eſt hic,ibi dum dicit,ſufficit ꝙ dicantur,licet
non ſint,⁊ iſta dubitatio eſt neceſſaria, quādo reus vult contra te-
ſtem excipere.Sed ſi reus produceret aliquē ad ſui defenſionē,ac-
cuſator poſſet clare dicere,tu es particeps criminis.hec enim con-
ſonant intētioni ſue. ¶ Querit gl.nūquid in ciuili ſocius admitta-
5 tur pro ſocio ad teſtificandum.Si.diſtinguit,dic vt in ca.⁊ ita di-
cunt Canoniſte. Iac.de Are.dicit,⁊ melius,iudicio meo,etiā ſi ſo-
cietas incideret in re diuidua,ſi vtriuſqꝫ ſociorū eſt eadē cauſa de-
fenſionis,⁊ tūc vnus pro alio nō eſt idoneus teſtis,vt ff.de app.l.ſi
qui ſeparatim,in fi.⁊ ĩ.ſi vnus ex plu.app.l.j.⁊ ij. ¶ Uenio ad verſi.
in exhibitione.dicitur hic ꝙ per accuſatorē, aut ab his, per quos
fuerint poſtulati.quid vult dicere gl.exponit duob.mod.per accu-
a ſatorem aut per denuntiatorē[a] in notorijs criminibus,vel dic per
6 accuſatorem,aut per accuſatum. ¶ †No.ſecundū primam expoſi-
tionem,ꝙ denūtiator debet facere expenſas teſtibus ſicut accuſa-
7 tor.Facit l.ab accuſatione.§.nuntiatores.ff.ad Turp. ¶ †Quero,
vtrū iſte expenſe que ſunt faciēde teſtibus debeant ei dari primo,
an reſtituēde ſint poſtquā ſunt facte:Certe debet primo dari.Tex.

eſt hic, ſepturis ꝛ ſic ante, quā veniāt, Facit ff. mand. l. ſi vero nō re
muerandi. §. ſi. ¶ Ultimo gl. inducit iſtum tex. ad queſtionem, ꝙ la
8 boratores debent recipere expenſas a conducente, non aūt † debēt
emendari eorum inſtrumenta, vt ff. ad legem Rhod. de Iac. l. ij. §. j.
Iſta gl. dicit verum, quod laboratores, qui gratis laborant, debēt
ali, vt hic. ꝛ ff. cōmod. l. in rebus. §. poſſunt. Si vero non gratis intel
liguntur operari victu ſuo, vt l. ſuo victu. ff. de ope. lib. niſi conſue-
tudo aliter ſe haberet, vt j. de loca. ꝛ conducto. l. excepto. Dixi in
l. ſi non ſortem. §. libertus. ff. de condi. inde. ꝛ ibi gl. tangit.

ADDITIO.

a ¶ Per denunciatorem. Adde quod etiam ſi per viam inquiſitio-
nis procederetur, quod ſatiſfacit pro expenſis Reipub. de māda-
to iudicis, ita Bal. ꝛ ibi Mod. poſt eum, in c. j. extra eo. tit. ꝛ intelli
ge de expenſis in eundo ꝛ redeundo per c. ſtatutum. de reſcri. lib.
vj. ꝛ etiam quod debet dari aliquid in recompenſationē operum,
ſecundum Bal. in d. c. j. ꝛ ibi Moder. ꝛ vltra eos vide que late po
nuntur per Alberi. de Roſa, in trac. de teſtibus, parte iij. principa
li. ver. ꝛ eſt notandum.

AVTHENT.

4 ☞ Teſtis interrogatus, ad quas interrogationes reſpondere te-
neatur, ꝛ nume. 5.

a **SI teſtis.** [a] Iſta eſt bona auth. ¶ Not. qꝺ ille, qui
confitetur ſe liberum videtur cōfiteri ſe
fuiſſe ſeruum, niſi probet manumiſſionem. Nam ad poſi-
1 tionē † priuationis ſequitur poſitio habitus, non enim potuit ma-
2 numitti, niſi fuerit ſeruus. Et ſic facit † quod ille, qui dicit ſe abſolu
tum ab excommunicatione, niſi probet abſolutionem, preſumitur
excommunicatus, quod tamen eſt verum ſimpliciter, vt plene di-
3 xi in l. decem. de verbo. oblig. ¶ † No. ſecundo quod iſte exceptio-
b nes, que opponuntur contra perſonam teſtium non impediunt [b]
examinationem, ſed reſeruantur. Idem tenet Spe. in ti. de teſte. §.
j. ver. quid ſi dicitur. Fallit ſi dicatur odioſus ex lite criminis. Itē
de hac proteſtatione cōtra perſonas teſtium, vide quod no. extra
eod. c. preſentium. ꝛ ibi vide per Inno.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si teſtis. Et ad gl. hic vide que dixi poſt Bar. in l. poſt
legatum. §. his vero. de his quibus vt indig.
b ALEX. ¶ Non impediunt. Quando impediatur examinatio te-
ſtium ipſo iure, adde qꝺ no. Bar. in l. ſi duo patroni. §. idem. in fin.
ff. de iureiu. iſta ſunt vera quando ſine tortura poſſunt examinari,
ſecus ſi cum tortura. l. j. §. ſi quis. ff. de queſtionibus. an tamen ſi nō
opponatur exceptio contra teſtamentū iudex habeat ſupplere, vi
de Bal. in l. ij. ſ. eo. ꝛ quod ibi dixi poſt Bar. ꝛ Inn. in c. intimauit.
de teſti. ꝛ ad hoc, vide ſing. Bal. in l. ſi quis teſtibus. j. eod. facit qꝺ
no. Bal. in l. laudabilem. C. de aduo. diuer. iudi.

ALIA LECTVRA.

SI teſtis. Breuiter litera hoc dicit. Quando
exceptio, que obijcitur contra per-
ſonam teſtis, requirit altiorem indaginem, debet ab
initio proteſtari, ꝛ in diſcurſu temporis reſeruari. ſecus
ſi poteſt incontinenti, quia tunc examinatur antequam teſtes re-
4 cipiantur. ¶ † Primo not. quod quando obijcitur aliquid in per-
ſonam teſtis, ipſe teſtis debet de hoc interrogari. quod patet, quia
interrogabitur an ſit ſeruus, ꝛ ſi dicat ſe liberum, qualiter eſt liber.
Et pro hoc vides, quod tota die fiunt interrogationes ab ipſo te-
ſte, an ad eum pertineat commodum, vel incommodum, vel an ſit
minor vel maior, vel an ſit conſanguineus producentis, vel ſimi-
lia. Si vero illud, quod obijcitur contra perſonam teſtis, contine-
ret eius delictum, non cogeretur reſpondere, vt no. Spec. de teſte.
§. iam de interrog. verſic. ſed nunquid queratur. ¶ Secundo not.
5 † quod interrogatur de conditione perſone ſue, ſi dicat contra ſe,
hoc eſt aliquid quod eum repellat, ſtatur. Sed ſi dicit pro ſe non
ſtatur ei, vt hic patet. Nam ſi dicat ſe fuiſſe ſeruū, ꝛ manumiſſum,
ſtatur ei, in eo quod dicit ſe fuiſſe ſeruū non in eo quod dicit ſe ma-
numiſſum, quia preſumptio eſt in contrarium, vt ſ. tit. j. l. ſiue. alias
exigitur probatio ab aduerſario. ¶ Tertio not. quod ad poſitio-
6 nem priuationis ſequitur poſitio habitus, Nam eo ipſo quod di-
cit ſe libertum, ſequitur quod fuerit ſeruus, Et ſic videtur contra
ea que dixi vobis, ſ. tit. j. l. j. ꝛ l. ſiue. vbi qui dicit ſe liberatum, nō vi-
detur intentionē aduerſarij confiteri. Sed reſpondeo, illud eſt ve-
rum in dictis legibus, quia ad poſitionē liberationis, non ſequitur
poſitio obligationis, pro actore, qui ipſam liberationē negat, nec
ponit eſſe, vt l. cum de indebito. ff. de proba. ſed in teſte ſolum dictū
eius inſpicitur, nec attenditur quid pars dicat, ꝛ ſic ad poſitionem
priuationis ſequitur poſitio habitus cōtra ipſum teſtem. Hoc tibi
dico in l. decem. ff. de ver. obl. facit. l. ſi mihi, ꝛ tibi. ꝛ ibi no. ff. de leg. j.
¶ Quarto not. quod poſt publicationem admittuntur teſtes ad
7 reprobandam perſonam teſtium. ¶ Quinto not. quod excipiens
contra perſonas teſtium, debet proteſtari prius, reſeruatur autem
poſtea, vt hic, in fine. Sed forte iſte tex. habet alium intellectum, vt
dicatur, procedat quidem, ꝛc. id eſt recipiatur teſtimoniū eius, ta-
men prius dictum de proteſtatione videtur hodie declaratum, ex-
tra eo. in c. preſentium. Et aduerte quod hic tex. tetigit, quod exce-
ptiones, que debent obijci contra teſtem, non impediūt examina-
tionem, ſed proteſtantur ſaluas ſibi fore exceptiones, vide tex. ibi
ſi vero ex lite. ibi, procedat, ꝛc. Et ſecundum hoc proteſtationes,
8 † que fiunt ita in genere, modicum releuant, niſi iudex eas expreſſe
admiſiſſet. Ita dicit Inno. in d. c. preſentiū. ¶ Quero quid de aliis
9 † exceptionibus que obijciuntur contra perſonas teſtium, vtrum
a impediant examinationem, an reſeruentur [a] poſtea? Ioan. And. in
c. ex parte. extra eo. dicit ꝙ extra hos caſus hic expreſſos, eſt in ar-
bitrio iudicis, an probationes dicte exceptionis admittat, vel dif-
ferat, ſed exceptionem debet recipere ab ipſo initio. Breuiter tex.
videtur velle ꝙ iſte exceptiones impediant examinationem, vt l.
omnib. ſ. eo. vbi denegat facultatē dicendi, vt l. iuriſiurādi. ſ. eo. ibi
non audiatur, ꝛc. ꝛ ff. eo. l. iij. §. l. Iul. ibi, teſtimoniū dicere. ꝙ intelli-
gendum eſt ꝙ probatio dicte exceptionis, poſſet fieri incontinenti,
10 vt in hac aut. nam in j. parte huius aut. hoc apparet expreſſe. † Et
in ſecūda parte dicit inimicitias poſt litem motas criminis impe-
dire examinationē, ꝛ poteſt probari ſtatim, vt expreſſe dicit tex.
corpore. ꝛ idem eſſet propter motā litem ſtatus vel maioris par-
bonorū, vt dicit glo. ¶ Quero, quid de ſtatuliberis, adſcriptitiis
monachis, vel cōuerſis? Dic vt in gl. ꝛ eā bene ſigna. Quero
de exceptione, que obijcitur cōtra dictam? Reſpondeo, pro-
debet neceſſario quis proteſtari ante publicationē, quia ne-
dicturus ſit teſtis, ꝛ ideo pōt opponi poſtea, vt j. eo. l. ſi quis.

ADDITIO.

a ¶ An reſeruentur. Adde tamen quod exceptio excommunica-
tionis propter periculum communionis impedit examinationem
teſtis. c. pia. de except. in vj. ꝛ debet incontinenti probari. ita Ioan.
And. in d. c. ex parte. de teſt. ꝛ refert Lanfran. in c. quoniā contra.
in verſic. teſtium depoſitiones. de proba. ꝛ formam proteſtationis
fiende de reprobandis teſtib. vide in Spec. in tit. eo. §. ſepe. in prin.
ꝛ in materia vide per te Abb. ꝛ latiſſime per Fel. in d. c. preſentium.

LEX XI.

1 ☞ Dictum teſtis, qui non fuit citatus, an valeat.

LIbertorum. Liberti non debent exami-
nari contra patronos. h. d.
a Quero vtrum valeat dictū teſtis, † qui nō eſt citatus [a].
Hic videtur caſus quod ſic, quia ſpeciale eſt in liberto,
b vt ſponte non poſſit dicere teſtimonium contra patronum [b], ergo
alias poſſet. Simile in l. lege Iul. ff. eo. vbi ſunt quedā perſone, que
ſponte teſtificari poſſunt, ſed non coguntur inuite. ¶ In contra-
rium videtur tex. in aut. eo. §. ſi vero ignoti. in ver. properantes
feſtinantes, ꝛ quod ibi no. per do. Iac. de Bel. Sol. Quidam intel-
ligunt teſtem dicere ſponte comparuit in prima citatione, ꝛ
c dicere coactum [c] quando expectat alias coactiones ſcilicet
capiantur pignora, ꝛ indicatur mulcta. Et ita videtur intelli-
tit, extra de teſti. cogen. Ego tamen dixi vobis aliter in l. poſt
tum. §. his vero. ff. de his quib. vt indig. Et de hac queſtio, ne
d aliquid tangatur [d] ab aliquo, niſi a predicto do. Iac. in d. aut.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Citatus. Quod autē ſufficiat monitio iudicis
illa citatione, vide do. Nellum in tracta. de teſtib. in ver. ſi teſtes
tati non veniant. Quod autem citatio teſtis non ſit de ſubſtan-
dixit Bald. in c. j. §. porro, que fuer. prima cauſa benefi. amit.
de hoc an teſtis non citatus deponens repellatur, tanquam
gerens, vide Feli. in c. j. de teſtib. Et alia que habes ad Bart.
poſt legatum. §. his vero. ff. de his quibus, vt indig. ad quam
ſe remittit hic.
b POMA. ¶ Contra patronum. Vide Alex. conſi. cxcix. vol. ij.
eo. ꝛ lxiiij. vol. iij. vbi dicit, quod omnes ſcripture, vel inſtrumenta
debent produci etiam parte citata, vel preſente. ꝛ ibi loquitur
capitulis, ſuper quibus teſtes examinari debent, vide etiam
in c. ij. de teſti. cog. ꝛ in c. ſuſpicionis. de offic. deleg.
c ALEX. ¶ Dicere coactum. Quando teſtis dicatur coactus
teſtificandum, adde Bal. in l. parentes. ſ. eo. ꝛ Bart. in d. l. poſt le-
gatum. ꝛ Bald. hic, ꝛ Bald. in l. ij. j. de bo. auth. iud. poſſi.
d ALEX. ¶ Tangatur. Vide que not. Bart. in l. ſi quis legatum
in fi. in princ. ff. de fal.

LEX XII.

2 ☞ Iudex qui etiam de crimine cognoſcere non poteſt, puni-
re teſtem falſum coram ſe producentem.
3 Dicens falſum coram iudice vel producens, qua pena puniatur
numero 6.
4 Punitus a iudice, quia dixit falſum, vel produxit, an poterit lege
Cornelia de falſis accuſari.
5 Priuilegium fori quis amittit propter teſtimonium falſum.
7 Iudex ordinarius poteſt torquere teſtem vacillantem.
9 Damnatus a iudice, quia dixit coram ſe falſum, non eſt infam

NUllum. Teſtis debet ferre teſtimonium omni fo
ri preſcriptione ceſſante[a]. Et ſi falſum di
xerit, poterit iudicis officio puniri[b]. h. d. ¶ No. qđ teſtes
debent deponere in ſecreto[c] per iſtam legem. † Ego credo qđ licet
iudex cauſarum ciuilium non poſſit de crimine cognoſcere, tamen
contra eum[d], qui coram eo committit falſum[e] vel dicendo teſtimo
nium, vel producendo falſam chartam poteſt punire[f] cum in † hoc
ſit ei data iuriſdictio ſubmota omni preſcriptiōe fori, *vt hic ſ. tit.
j. l. penul. ¶ Querit glo. de duabus queſtionibus difficilibus. Pri
mo†, qua pena punietur hic iſte teſtis cōtra quem inquiritur per
iudicis officium, vtrum puniatur pena. l. Cornelie. Et gl. determi
nat quod nō, ſed alia pena minori arbitrio iudicis. † Item an ſi eſt
punitus iudicis officio, poterit lege Cor. accuſari, gl. dicit qđ ſic, ꝛ
male per l. ſenatus. ff. de accuſa. de hoc per do. Dy. in l. ij. §. ſi publi
co. ff. de adul. ꝛ ibi dixi, ꝛ vide gl. in fi.[g] ꝛc.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Nullum. Ceſſante. Et ad hoc, vt non obſtet contrariū
auth. co. tit. §. ſi vero ignoti. dixit Inn. in c. dilectus. de pe. ꝙ iſta l.
loquitur in ordinario. quod not.

b ALEX. ¶ Puniri. Sed an hec pena fiat ex eodē proceſſu, dic ꝙ
non. no. per Bal. in l. mercalem, ꝛ in l. qđ euitandi. de condi. ob tur.
cau. ꝛ hic in ver. iij. no. tenet contrarium Bal. per Bar. in l. Athle
tas. §. j. de his qui no. infa. ꝛ de hac l. ꝛ l. omnibus. not. in glo. ꝛ vide
Ang. in l. ſi vacantia. poſt medium. de bo. vacan. lib. x.

P. PAV. P. ¶ Puniri. Circa intellectum iſtius textus in hoc an
procedat etiam in iudice delegato, vide Iaſo. late in l. j. §. qui man
datum. ff. de offi. eius. ꝛ Feli. in c. preterea. de offi. deleg. ꝛ Fel. in ca.
verum. de fo. comp. vbi etiam quid ſi teſtis eſſet clericus, Decium
in dicto cap. preterea.

ALEX. ¶ In ſecreto. Et adde no. in c. in nomine domini. de teſt.
ꝛ in c. venerabili. extra e. ꝛ not. Bal. in l. preſbyteri. de epiſ. ꝛ cle. ꝛ li
mita per Bal. hic.

POMA. ¶ Tamen contra eū. Vide Imo. conſi. cxxxix. Pan. in c.
verum. de fo. cōpe. ibi vide que addidi. ꝛ vide Ang. de Are. in trac.
maleficiorū. in gl. in verbo falſario. verſi. quero teſtis dixit in vj. ꝛ in
fi. ver. ꝛ Panor. in c. eccleſia ſancte Marie. in iij. no. hoc tamen nō
haberet locum in clerico, coram laico. Ita Io. And. in d. c. verum.
ꝛ do. Feli. in c. at ſi clerici. in prin. de iudi. ꝛ Panor. in cap. preterea.
de offi. ordin. ꝛ in d. c. verum.

e POMA. ¶ Committit falſum. Et hoc procedit etiā in arbitris,
de quibus in c. ſuſpicionis. de offic. delega. vt illi poſſunt punire te
ſtes coram ſe deponentes falſum. Ita Panormi. ibi in ij. no. ꝛ om
nes. ꝛ Barba. ibi.

f ALEX. ¶ Poteſt punire. Contrarium tenet Bartol. quod non
poſſit. vt l. diuus. la ii. ff. de fal. ꝛ vide Bar. in l. hoc iure. §. aqua que.
ff. de aqua quoti. ꝛ eſti. ꝛ pro iſta parte facit text. in l. ſi liberti. C. de
admini. tut. ꝛ an hoc ſit verum in clerico teſtificante, vide j. eo. ꝛ in
c. verum. extra de foro compet. ꝛ gl. hic. ꝛ Bal. ADDE An iudex
coram quo partes per errorem litigabāt poſſit teſtem coram ipſo
falſum deponentem punire, Ioan. And. in addi. ad Spec. in tit. de
teſte. §. j. verſi. ſed quid in delegato. Et an cum Parmenſis ꝛ Bon.
litigant Mutine, ꝛ producant teſtes Cremonenſes, qui examinā
tur Cremone, ꝛ accuſantur de falſo, quis debeat punire. vide Spe.
in tit. de teſte. §. j. verſi. quid ſi aliquis.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Preſcriptione fori. Adde eundē Bar.
in l. j. §. per illum tex. ff. de aqua quoti. ꝛ eſtiua. ꝛ late Iaſon in l. j. §.
fi. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſdict.

g ALEX. ¶ Gloſſ. in fi. Et gl. hic ſentit quod cum clericus in caſu
iſto poſſit puniri a iudice laico. coram quo deponit, adde quod in
contrarium facit, quod voluit Innoc. in c. verum. de foro compet.
adde Pet. de Anch. in repe. c. ea que. in xix. q. de reg. iur. in vj.

ALIA LECTVRA.

NUllum. Teſtis efficitur de iuriſ. examinantis,
vt ex cauſa pro teſtimonio torqueri
poſſit, ꝛ ſi teſtificādo deliquerit, puniri poteſt, hoc dicit.
Primo loquitur de poteſtate cōceſſa iudicibus in tor
5 quendo. Secundo in puniendo. Secunda ibi, data. ¶ † No. primo
quod propter teſtimonium quis amittit priuilegium fori, quid in
a clerico[a]? dic vt in l. preſbyteri. ſ. de epiſc. ꝛ cleri. ¶ Item no. quod
6 teſtis debet examinari in ſecreto, ſed iurare in publico, † vt j. eod.
7 l. ſi quando. † Item not. quod iudex poteſt torquere teſtem vacil
lantem, quod intelligo in iudice ordinario, vt in authen. de teſti. §.
8 ſi vero ignoti. ¶ † Item not. quod quando delictum coram iudice
committitur, quod ipſe iudex per inquiſitionem poteſt procedere,
ꝛ punire, licet alias non ſit iudex maleficiorum vt ibi data cunctis
iudicibus, ꝛc. ſ. titu. j. l. iubemus. Et quod hic dicitur in teſte, idem
in producente teſtem, idem in notario ſcribente, procuratore, vel
aduocato delinquente coram iudice, quia eadem ratio eſt. ꝛ not.
per Innoc. extra de pe. c. dile. ¶ Querit gloſſ. de duabus queſtio
9 nibus. Primo, † an iudex puniat eum pena legis Cornelie. Se
cundo ſi ſit punitus ex officio, an poſtea poſſit accuſari. Ad pri
mum reſpondet negatiue, ad ſecundum affirmatiue. Ad primum
dum dicit, quod punitur alia minori pena, dico quod poſſet dice
re verum. ꝛ ſecundum hoc in caſu iſto damnatus ex officio iudi
cis, non erit infamis, quia illud officium, de quo hic dicitur, non
ſuccedit in locum accuſationis legis Corne. ꝛ ideo non eſſet dam
natus publico iudicio, ergo non infamis, vt ff. de his qui no. infa.
l. j. Sic intelligo quod not. ff. de ſuſp. tuto. l. fin. ſecus ſi in locum ac
cuſationis ſuccederet, vt dixi in l. infamem. ff. de publi. iudi. Ad ſe
cundum, ſcilicet quando dicit, quod adhuc poterit accuſari, intel
ligo adhuc, id eſt preter iſtam legē. Sed ſi intelligeremus adhuc,
id eſt poſtquam eſt punitus officio iudicis, tunc male diceret gloſ.
Nam cum iſte pene caderent ad vindictam, ſi primo eſt electa vna,
licet minor, non poteſt ad aliam redire, vt ff. de iniurijs. l. pretor e
dixit. §. j. ꝛc.

ADDITIO.

a ¶ Quid in clerico. Adde de hoc vt per Abb. ꝛ doct. in c. poſtula
ſti. extra de foro competen. ꝛ ibi late domi. Mari. in xviij. q. ꝛ ibi in
telligit, quod poterit puniri, reſeruata tamen executione epiſco
po. Quinimo ſecundum eundem, iudex laicus poterit etiam fa
cere executionem in bonis ipſius clerici, ꝛ eius fideiuſſores com
pellere. arg. huius legis. ꝛ alle. no. per Archi. in c. preſbyteri. v. q. vj.
ꝛ Abb. in c. vero. de foro competen. Adde tu eundem do. Maria.
in c. j. de foro compet. in fal. xxij. ꝛ Pet. de Ancha. in repe. c. ea que.
q. xx. circa fin. de reg. iur. lib. vj.

LEX XIII.

1 ☞ Teſtis productus per me, non poterit in eadem cauſa ſuper
eodem articulo produci.
3 Teſtes ad reprobandum dicta priorum teſtium, quando poſſint
produci publicatis teſtibus.
4 Sufficit probare teſtem fuiſſe pecunia corruptum, vt dictum eius
non valeat.

a SI quis teſtibus. [a] Contra perſonam
b teſtis[b], quem quis
* ſemel produxit, non poteſt quis excipere *, niſi ex noua
cauſa, ſed contra dicta ſemper poteſt obijcere. hoc dicit.
¶ Opp. de l. produci. ff. eod. Gloſ. ſignat iſtud contrarium in prin.
1 ꝛ fin. gloſſ. Breuiter eſt † vera, teſtis in vna cauſa per me produ
ctus, poteſt produci contra me in alia, non in eadem. Intellige ſu
per eodem articulo. ſuper diuerſo poteſt ſecundum Petr. ꝛ iſta eſt
2 ratio, ꝛ ita tenetur communiter. ¶ † Quero, dicitur hic, vſus fue
rit. quomodo hoc intelligatur. Dicunt quidam, ſi aliquis vtatur
atteſtationibus. Alij dicunt, quod ſola productio ſufficit. quia ex
3 ſola productione videtur perſonam eorum approbare. ¶ † Que
ro, vtrum poſt publicationem poſſint produci teſtes ad reproban
dum dicta priorum teſtium. Text. hic non dicit, ſed quod ſolum
poteſt argui falſitas ex dictis eorum. Gloſſ. dicit tamen quod hoc
poteſt, ꝛ inducit iſtum text. in fi. ꝛ ſ. eod. authen. ſi dicatur. Breui
ter aut poſt publicationē ego volo reprobare teſtes ſuper eiſdem
articulis directo cōtrarijs, ꝛ non poſſum, aut ſuper alijs, puta cir
ca circunſtantias, cum dicit aliquid falſum, de quo non potuit eſſe
inſtructus per primos articulos, ꝛ tunc bene poſſum. Idem ſi ali
quid aliud extraneum volo obijcere, vt de corruptione, ꝛ ſimilib9,
bene poſſum, vt hic, in fi. probatur in c. ex tenore. extra eodem. Vl
4 timo not. ex iſto fine † quod ſi probo teſtem corruptum[c] pecunia
c aliquid dixiſſe quod ſatis eſt ad reprobandum dictum eius, nec eſt
querendum, an dixit verum, vel falſum, ſicut in ſententia iudicis
corrupti pecunia, vt l. venales. j. quando prouoca. non eſt neceſſa.
ꝛ ff. de condi. ob turp. cau. l. penul. in fi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si quis teſtibus. Et dum hic dicitur, quod teſtis ini
micus, ꝛ maleuolus a teſtimonio poteſt repelli, intellige, niſi ſit pa
rum maliuolus, ꝛ ſic contra de amico, niſi ſit aliquis beneuolus, vt
dicit not. Angel. in authen. de nup. §. fin. argu. illius text. ꝛ hanc le
gem limita, vt per Innoc. in c. cum venerabilis. de excep. Sed quid
ſi quis producat teſtes tunc, ꝛ non eſt vſus, an intelligatur perſo
nam eius approbaſſe, adeo quod aliquid non poſſit opponere ſi
producatur ab aduerſario, per Spec. verſic. ſed tunc. dic quod ſic,
in l. j. in §. beſtias. verſic. ergo. de poſtu. Vide gloſſ. in c. preſentium.
extra eod. ꝛ vide quod not. Bald. in l. ad teſtium. §. conditiones. ff.
de teſt. ꝛ in l. e a. ꝛ adde in materia quod clericus poteſt teſtificari in
cauſa eccleſie ſue, nec debet repelli, vt in cap. cum nuntius. extra de
teſt. ſed nunquid compellatur ferre teſtimonium contra eccleſiam
ſuam? Gloſſ. quod ſic in d. c. cum nuntius, quia non eſt proprie ſua
cauſa, ꝛ tacere veritatem eſt peccatum. Idem tenet Innoc. quan
do non ſunt alij teſtes. idem ibi Hoſtien. dummodo clericus non ſit
libertus eccleſie, per d. l. libertorum. Idem tenet Abb. Sicu. quia
teſtificādo pro eccleſia tenetur teſtificari ꝛ contra. cum quis debet

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

teſtificari pro vtraqꝫ parte.xiiij.q.v.c.non ſane.⁊ eſt gl.in c.fraternitatis.de teſt.Sed dic quod quandocũqꝫ teſtificatur pro eccleſia, ⁊ reperiuntur alij teſtes,tunc non coguntur,vt no.gl.in d.c.cũ nuncius.ſed vbi non ſunt alij,ceſſat omne priuilegium in defectũ probationis,no.in c.ſi qui teſtiũ.de teſti.⁊ in c.j.de teſti.co.⁊ h.d.Abb. niſi clericus ipſe moueret cauſam eccleſie,tunc enim nõ poteſt eſſe teſtis eccleſie.c.inſuper.de teſtib.nec etiam cogi, quia procurator non poteſt cogi teſtificari contra dominum ſuum in eadem cauſa, licet poſſit interrogari,⁊ adde quod monachus poteſt eſſe teſtis, ſecundum Specu.in titu.de teſte.§.item excipitur.verſicu.quid de mona.Idem tenet Abb.in c.cum nuncius.⁊ adde qđ fratres minores poſſunt teſtificari,ſecundum Specu.in titu.de teſte.§.item excipitur.Et idem de conuerſis,religioſis,⁊ ſimilibus,quia non reperiuntur prohibiti,imo potius permiſſi.c.nuper.de teſti.⁊ d.c.cũ nuncius.⁊ ibi Abb.⁊ in c.⁊ ſi Chriſtus.de iureiu.cum ſimili.Idem no.gloſ.in authent.de monach.§.cogitandum.⁊ Bald.in authen. ingreſſi.C.de ſacroſanct.eccleſi.⁊ dicit Abb.quod a princip.debet habere licentiam ſui prelati,cum literas non debeant legere ſine licentia prelati.xij.queſtione j.non dicatis. Sed ſi teſtificati ſunt, non valet teſtimonium.Ad predicta alleg.tex.quem dicit nouum in c.veritatis.de dolo ⁊ contuma.

a POMA. ¶Si quis teſtibus.vide Bal.in l.j.§.beſtias.de poſtul. Barto.conſi.xc.⁊ Ro.conſi.ccccxxxj.⁊ ad iſtam legem loquentem de teſte effecto inimico,vide vnum verbum Alex.in l.preſcriptione.C.ſi contra ius vel vti.publi.⁊ limita hanc legem vt per Bald. conſi.xlj.in v.parte.

P.PAV.P. ¶Si quis teſtibus.Uide de materia late Fel.in c.preſentium.extra de teſtib.Et quod procedat iſta diſpoſitio in nominatam ſolutionem,vide Bal.in l.j.§.beſtias.ff.de poſtu. Et idẽ eſt in eo,qui apponit pro teſte in inſtrumento, qđ cenſetur eius perſona a partibus approbata,⁊ non põt amplius repelli.vide Alex. conſi.lxx.in j.volu.domi.Lanfran.in ca.quoniam contra falſam.in verſi.teſtium depoſitiones in verbo.Item frater.extra de probat. dans bonam cautelam vt ſemper accipiantur de ſuis affinibus,lꝫ tamen non poſſet reprobari in dicto,niſi eſſet approbatus etiã in dicto.Uide Fel.in c.veniens.extra de teſtib.Uide Fel.in c.cum inter.extra de excep.vbi facit mentionem de iſta cautela,vt adhibeãtur teſtes affines ⁊ domeſtici.⁊ quod etiam poteſt probari contra dicta referens etiam ſe dixiſſe in c.cauſam.extra de re iu.poſt Abbatem ibi.Item intellige illud quod dictum eſt ſ.quod habẽs aliquem pro teſte,cenſetur eum approbaſſe.verũ eſt reſpectu eius ꝙ ſciebat ille qui adhibuit.Secus ſi defectum ignoraſſet, ſecundum Angel.in l.j.C.de teſta.⁊ clarius Cepol.in cautelis ſuis, cautela. ccxix.incip.licet regulariter. Et idem tenet Aret.licet eos non alleget, in l.qui teſtamento.§.j.ff.de teſta.vbi refert tenentes in primo dicto contrarium. Item quod ſi quis producat aliquem in teſtem,licet poſtea non vtatur eo nec faciat eum iurare nec deponere,procedat iſta lex,vide Feli.in c.preſentium.extra de teſtib.Allegat Specul.vt per eum vide Bald.de quo ſ.vide in repertorio, in verbo teſtis. Item quod producens teſtem, non videtur per hoc approbare dictum eius,Alex.conſi.lxvj.vol.j.

b POMA. ¶Teſtis. Uide Bartol.conſilio xc.⁊ Roman.cccxxxj. ⁊ vide etiam Ioann.Andr.in addi.ad Specu.in titu.de teſte.§.ſepe.in j.addi.⁊ in ſimili Paul.de Caſt.in l.quicunque.ad finem.j.de ſer.fug. ⁊ vide Alexand.conſil.cxj. volumi.iij.vbi dicit quod producens inſtrumentum,videtur illud approbare,ita quod non poterit poſtea dicere illud inefficax.⁊ limita iſtam legem vt per Aretin.in l.qui teſtamento.§.nec furioſus.in verſicu.in gloſſ.vlti.ff.de teſtamento.

* CLAV.DE SEISS. ¶Excipere.Circa hoc vide Bartol.in l. Theopompus.ff.de dot.preleg.vbi aliter videtur ſentire. Itẽ vide quod per hanc l.ſingular.decidit Alex.conſi.cxiij.vol.iiij.vbi dicit ꝙ ſi confeſſus fui ꝙ talis homo fuit bone vite, conditionis ⁊ fame,⁊ creditur in ſuis ſcriptis,ꝙ tunc priuata ſcriptura illius plene probabit contra me,vide multa ad hanc regulam,ꝙ ſi ſemel talem approbaui, non poſſum poſtea negare eſſe talem,per Feli.in c.cum inter.de excep.vide etiam pro limitatione aliquid per eundem in c.cum venerabilis.in pe.col.circa fi.eod.titulo.

c ¶Corruptum. Adde quod corrumpens teſtem, punitur eadem pena,qua corruptus.Ita Spec.in tit.de teſte.§.j.ver.item nota.

LEX XIIII.

6 ☞Teſtimonium de auditu quando valeat.
7 Teſtis an interrogetur de loco,tempore,⁊ preſentibus,⁊ nu.8.
14 Teſtimonium de credulitate,an valeat.
15 Scripturam fuiſſe factam,vel caſu deperditam,quot teſtes requirantur.

TEſtium. De debito in ſcriptis contracto non poteſt probari liberatio, niſi per quin-
1 que teſtes, vel aliam ſcripturam,hoc dicit.¶†No.quãdo
a debitum eſt contractum in ſcriptis, liberatio poteſt probari …
2 ſcriptis, vel per quinque teſtes. ¶Qualiter autem † dicitur co…
trahi in ſcriptis, dic vt in gloſſ.hic,⁊ l.fin.ſ.ſi cert.petat.⁊ l.contra…
3 ctus.j.titu.j. ¶†Not.ſecundo quod teſtes debent deponere …
eo quod ipſi ſciunt, ⁊ quod ipſi perceperunt eorum ſenſu corpo…
4 reo. Dixi vobis in l.ſolam.ſ.eod. ¶†Not.tertio illum verſi…
ſcilicet facit quod licet debitum fuerit contractum de preteri…
tamen quia ſolutio eſt facienda in futuro,lex noua prolata pro …
lutione,trahitur ad ſolutionem preteriti debiti.videtur enim …
formam futuris negotijs, vt l.leges.ſ.de leg.vbi de hoc per …
5 Cyn.Dixi de hoc in repe.l.omnes populi.ff.de iuſti.⁊ iur.¶†…
mo tene menti finem huius legis, quod quando ſcriptura eſt …
ſubſtantia, ⁊ quis non poteſt habere ſcripturam, debet proba…
b tria[b], ſcilicet actum eſſe celebratum, ⁊ ſcripturam eſſe inde co…
ctam,⁊ deperditam. Uidebitis infra titu.j.l.ſicut.⁊ l.emancipatio…
* ne*. ¶Querit gloſ.[c] vtrum valeat teſtimonium de auditu …
c dicit † quod non, niſi in caſu.ff.de aqua plu.arcen.l.ij.§.antepen…
6 ⁊ de prob.l.ſi arbiter.Quod intellige verum in his que percipiun…
tur viſu,ea vero que percipiuntur auditu,vt obligatio verbo…
⁊ prolatio facta a teſtatore, bene poſſunt probari per auditu…
ſcilicet proprium.non alienum,vt l.j.in princip.ff.de verb.obli…
7 teſta.l.iubemus. ¶†Querit gloſſ.vtrum quis debeat interro…
d de loco,⁊ tempore[d], ⁊ de preſentibus*. Dic vt in gloſſ.⁊ ex…
* tit.c.cum cauſam.Uide auth.rogati.quam notabis bene,⁊ …

ADDITIONES.

a POMA. ¶Poteſt probari. Pro limitatione huius legis …
milium que requirant ſcripturam,vide Alexand.conſi.lxviij.in …
volu.iiij. Uide Feli.in cap.ij.de proba.in verſic.intellige ſecundo …
ſequen.in c.quoniam contra.in princ.de proba.⁊ in c.licet ex qua…
dam.de teſti.⁊ vide ad hec Barb.conſil.xix.volu.j.⁊ Feli.in c.ſicut …
de re iudi.⁊ not.quod ſi iudex reciperet aliam probationem quam …
hic parte contradicente, ⁊ proteſtante, ⁊c. quod non valet talis probatio, etiam ſi pars ipſa non appellaſſet. Ita colligitur ex dictis per Feli.in c.cum contingat.de offic.deleg.in verſi.no.ad hoc. ⁊ vide etiam pro ampliatione, Ancha.conſi.cccl.⁊ Felin.in c.inter monaſterium.de re iudic, Et adde ad Panorm.in c.fina.in v.not. de ſucceſ.ab inteſt.⁊ Alexand.conſi.lxviij.volum.iij.vbi dicit iſtum text.cum ſimilibus preſtare.argu.quod valet ſtatutum quod contractus non poſſit probari, niſi per teſtes, ⁊c. ⁊ pulchre ibi dicit circa tale ſtatutum.⁊ xxxvj.volu.ij.⁊ l.eod.volu.vbi ponit an valeat ſtatutum quod ſolutio debiti non probetur,niſi per inſtrumẽtum, ⁊ an hoc poſſit fieri per pactum.

b ALEX. ¶Probare tria Quid debet probari,quando ſcriptura eſt de ſubſtantia, nec ſcriptura poteſt haberi, quia per…, vide Bart.in authen.ſi quis.ſ.de eden.vbi limitat iſtum tex… c.cum olim.⁊ Bart.j.tit.j.l.ſicut.

* CLAV.DE SEISS. ¶Et l.emancip.Et iſtum tex.dicit … ſing.Panor.in c.ij.ad fin.de proba.

c ALEX. ¶Querit gloſſ.Contrarium videtur tenuiſſe Bar… l.ij.§.idem Labeo.de aqua plu.arcen.Idem tenet Bald.in c… controuer.inter domi.⁊ vaſal.qui concor.cum Bart.hic.Qui… men ſi teſtis addit cauſam ſui dicti hoc modo, ſcio quia fui … ſens, an probet? Bartol.per iſtum text.tenet quod ſic, in l.… admi.tuto.ſed Bald.hic contra. Uide que ibi dixi.

d ALEX. ¶Loco,⁊ tempore. Adde text.in l.de modo.de cond… demonſtra.⁊ quod not.Barto.in l.ſi librarius.ff.de reg.iur.⁊ in l… de aqua plu.arcen.

* CLAV.DE SEISS.¶Et de preſentibus. Adde ꝙ iudex … teſt de multis circunſtantijs teſtamentum interrogare ad hoc … ad veritatem perueniat.vt no.Bar.in l.quoties per illum text… de naufrag.lib.xj.

ALIA LECTVRA.

TEſtium. Si promiſſio fuit facta in ſcriptis,ſolu… tio debet in ſcriptis pbari,vel per qui… que teſtes,niſi ſcriptura caſu perierit.h.d. ¶Nota qu… a debito cõtracto in ſcriptis non poteſt probari liberatio, niſi p… ſcripturã,vel teſtes.Iuxta hoc quero,qualiter intelligatur in ſcri… ptis.Gloſſ.ponit duas opiniones, dicam in l.generaliter.j.de no…
8 num.pecu.¶†Secundo no.quod teſtes debent deponere de … quia preſentes fuerũt.Et hoc eſt quod dicimus,quod teſtis debet reddere rationẽ ſui dicti per aliquẽ ſenſum corporeũ,vt ff.de … l.qui teſt.§.fi.⁊ ff.de his que in teſt.delẽ.l.j.in prin.plene dixi …
9 lam. ¶†Not.ꝙ lex loquens de liberatione ad futuram liberatio… nem porrigitur,licet debitũ preceſſerit.ꝙ dic plene,vt no.per Cyn. …
10 ſ.de leg.l.leges.Dixi plene in repe.l.oẽs populi.de iuſti.⁊ iur. … no.ꝙ in caſibus,in quibus eſt neceſſaria ſcriptura,poteſt fieri probatio per teſtes, probando tria,ſcilicet factũ,ſcripturã,⁊ caſum … eſt no. ¶Opp.ſ.ſi cert.pet.l.fi.⁊ in auth.ibi poſita.Solue vt in … ¶Opp.quod plures teſtes requirantur,vt ſ.de teſt.l.hac conſ… tiſſim…

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

tiſſima. Solue vt in glo. magna poſt medium, quia quandoque re-
quiruntur plures, quandoque pauciores, ſecundum occurrentia.
¶ † Oppo. quod valeat teſtimonium de auditu [a], ff. de proba. l. ſi
arbiter. de aqua plu. arcen. l. ij. §. idem Labeo. Dicit gloſſ. fallit ibi.
Tu dic quod ibi queritur vtrū aliquis actus extet memorie, quo
caſu ſemper ſufficit teſtimonium auditus. ¶ Oppo. de l. heredes
palam. ff. de teſt. Sol. Illud quod dicitur, quod teſtis debet teſtifi-
cari de viſu, intelligitur ſecundum docto. viſus pro quolibet ſenſu
corporeo, ⁊ ſic de his que percipiūtur guſtu, vt ff. de peri. ⁊ cōmo.
rei vendi. l. j. §. j. Item de his que percipimus per odoratum, vt ff.
12 de dona. l. j. §. j. cum ſimilib. ¶ † Quero vtrum teſtis debeat inter-
rogari de circunſtantijs, ſcilicet de loco, tempore, ⁊ ſimilibus? Gl.
dicit quod ſic, vt poſſit comprehendi vtrum dicat verum, vel fal-
ſum. Ita dicit Innoc. in c. cum cauſam. extra eo. vbi late examinat
iſtam materiam, ⁊ Spec. poſt eum in tit. de teſt. §. nunc tractādum.
13 ¶ Quid ſi teſtis dicat ſolutionem factam, ⁊ non adijciat, † quia vi-
dit, an valeat dictum eius ſi non fuit interrogatus. Facit quod no.
per gl. C. eo. l. ſolam. Item ſi interrogatur teſtis de tēpore, per hoc
non vitiatur eius dictum, quia memoria temporis cito perditur,
niſi ad certum tempus probandum producatur, vt l. ob carmen. in
14 fi. ff. eo. ¶ † Item quero, an valeat teſtimonium de credulitate. Gl.
dicit quod non, niſi in caſu l. j. in prin. de ven. inſpi. Sed certe ibi nō
adhibentur vt teſtes, ſed magis vt iudicent ſecundum artis peri-
tiam. Dicunt tamen doct. quod teſtis ſue credulitatis poteſt red-
dere rationem ita propinquam ſenſui, quod crederetur ei. vtputa,
ſi dicat, vidi Titium, ⁊ Seiam in camera oſculantes ſe. Certe ſuffi-
ceret, ad probādum adulteriū de credulitate. ¶ Venio ad vltimū
dictum, ⁊ opp. ⁊ videtur quod ſufficiat indicare caſum tantū, vt l. ſi
15 de poſſeſſione. ſ. tit. j. Sol. Quandoq; † caſus inſtrumenti occurrit
dolo aduerſarij, ⁊ tunc ſufficit probare caſum tantū, vt in cōtrario.
Quandoq; caſus aliter occurrit, ⁊ tūc aut ego volo probare factū
⁊ ſcripturā, ⁊ caſum, ⁊ hoc poſſum per teſtes communes, id eſt per
duos alios idoneos, vt hic. aut ſolū ſcripturā, ⁊ caſum, ⁊ nō ſuffice-
ret, niſi probarē per teſtes valde idoneos, vt extra de priuil. c. cum
olim. p doc. in aut. ſi qs i aliquo. ſ. de edē. ⁊ dicā. j. ti. j. l. ſicut. in prin.

ADDITIO.

a ¶ De auditu. Intellige de auditu auditus, qr in factis antiquis,
in his probatio admittitur, vt per Bart. in d. l. ij. §. idem Labeo. ⁊
per Cano. maxime Fel. in c. licet ex quadam. in prin. ⁊ in c. tam lite-
ris. extra eo. tit. ⁊ ibi quando teſtis de auditu probat. ⁊ vide eundē
Feli. in c. practica. eod. tit. ⁊ quando teſtes de auditu probent, vide
per Alexan. de Imol. in conſi. lxxij. ⁊ in conſi. lxxvij. j. vol. ⁊ ibi quod
facit aliqualem preſumptionem, ⁊ eo. vol. conſi. lxxxij. ver. pro hoc.
⁊ ibi quando ſuper conſanguinitate probent. ⁊ adde etiam eundē
Alex. in conſi. xlv. ⁊ in conſil. xciiij. in ij. vol. ⁊ in iij. vol. conſi. lxxxviij.
⁊ in iiij. vol. conſi. xxv. in princ.

AVTHENT.

1 ☞ Artifices ignobiles, ⁊ obſcuri, qui dicantur.
3 Vilis perſona teſtificatur, ſi non opponatur.
* TEſtes. *Tex. in l. Codicis dicit quod teſtes de-
bent eſſe idonei, ⁊ ſumme atque integre
opinionis, ⁊ non vilis. iſta auth. declarat qui dicuntur
1 eſſe viles teſtes. Primo qui dicantur † artifices igno-
biles, ⁊ obſcuri. tex. declarat. j. de inceſt. nup. l. humilem. melius j. de
digni. l. ne quis. lib. xij. de decu. l. eos. Puto tamen in predictis eſſe
aduertendum ad mores ciuitatis, ⁊ loci. Quedam enim artes, que
in dictis legibus, appellantur viliſſime, in ciuitate iſta ſunt magne
authoritatis, ⁊ ex eis eliguntur priores, tunc predictos non repel-
lerem, vt viliſſimos, ſed admitterem vt honeſtos. Nam honeſtas
2 † etiam in hominib. dicitur ſecūdum mores ciuitatis, vt ff. de iniu.
l. item apud Labeonem. §. conuiciū. ¶ Quero, vtrum aliquo caſu
tales teſtes admittantur? Gl. in corpore vnde ſumitur, dicit quod
3 ſic in ſubſidium. Facit ad hoc ff. eod. l. ob carmen. §. fina. ¶ † Sed
quero, quid ſi non opponatur de vilitate. Certe tunc procedit te-
ſtimonium, vt dicit in corpore. Vltimo nota. ex eo quod dicit feſti-
* nantes q teſtis qui ſe ingerit, eſt ſuſpectus. dixi ſ. ea. l. iuriſiuran.*
* Not. hanc aut. non poni in C. ſed eſſe hic per Bart. appoſitam*.

AVTHENT.

1 ☞ Teſtes rogati dicuntur, qui ad id vocati ſunt.
3 Quibus caſibus teſtes debeant eſſe rogati.
6 Confeſſio extra iudicium preiudicat.
ROgati. Iſta auth. ſi continuatur ad legem Co-
dicis. Dicitur in lege Codicis quod re-
quiruntur quinq; teſtes, authen. dicit quod debent eſſe
1 rogati. Primo quero, qui dicuntur † teſtes rogati? Re-
ſpon. hoc declarat text. in l. heres palam. §. penulti. ff. de teſtamen.
hoc eſt teſtis certioratus, quod interſit huic actui, poſito quod ad
aliud eſſet vocatus. Unde licet vos eſſetis hic congregati ad au-
diendum lectionem, ⁊ ego dicerem vobis ſitis mihi, ⁊ huic actui
teſtes, eſſetis teſtes rogati, vt ibi patet. hoc etiam probatur in iſta
auth. dum dicit, non fortuiti, ⁊ tranſeuntes, illi tamen nō videntur
rogati, qui fortuito caſu hoc viderint, vel audierint, nō ad hoc vo-
2 cati, nec certiorati. ¶ † Quero, a quibus debent eſſe teſtes rogati?
gloſ. hic declarat a partibus que introducunt teſtes, ſicut in teſta-
mento a teſtatore. Vide glo. ⁊ ſigna. Puto tamen, quod ſi in teſta-
mento dicatur teſtibus rogatis, non tamē a quo, intelliguntur ro-
gati a partibus vel teſtatore, quia natura verborum prolatorum
eſt apta hoc importare, igitur, ⁊c. vt ff. de verb. oblig. l. ſciendum. ⁊
3 ibi per Dyn. ¶ † Quero in quibus caſibus teſtes debeant eſſe ro-
a gati [a]? Dic vt in gl. ¶ Querit gl. quot teſtes debeant eſſe iſti ro-
gati. Text. in corpore non aperit. vnde gl. ponit tres opi. Pet. te-
net opin. Azo. quod debeant eſſe quinq;, quia hec auth. ad huius
4 legis interpretationem eſt facta, ⁊ in his † caſibus in quibus lo-
quitur lex interpretata, loquitur etiam lex interpretans, vt in aut.
5 de filijs ante dotalia inſtrumenta natis. §. j. ¶ Querit gl. † an con-
tra iſtam confeſſionem poſſit opponi exceptio non nume. pecu. in-
tra xxx. dies gloſ. ponit primo quod ſic. poſtea ponit diſtinctionem
quorundam, que eſt nulla. Et iſtam gl. not. quia tenet quod contra
confeſſionem ſine ſcriptis habitam, poteſt opponi exceptio non
nume. pecu. ſecundum formam l. in contractibus. j. de non nume.
pecu. contrarium videtur tenere, ⁊ male. ſ. ſi cert. pet. ⁊ l. ſi non ſin-
guli. in gloſ. que incipit, qualiter fuiſtis confeſſi, ⁊c. Dicam in d. l. in
6 contractibus. §. j. ¶ † Quero an cōfeſſio facta extra iudicium pre-
iudicet? Hic videtur caſus quod ſic, hoc ideo, quia ad liberan-
dum. Materia huius confeſſionis extra iudicium dicetur j. de nō
nume. pecu. l. generaliter.

ADDITIO.

a ¶ Eſſe rogati. Adde quod etiam in matrimonio debent rogari.
ca. noſtrates. xxx. q. v. ⁊ idem in depoſito. l. j. §. ſi quis tabulas. ⁊ §. ſi
pecuniam. ff. de po. ita Ioan. Fabr. hic, ⁊ in materia late per Spec.
in tit. de teſte. §. j. verſi. item quod ſi rogati.

LEX XV.

1 ☞ Teſtes quando debent iurare partibus preſentibus, vel ab-
ſentibus, per contumaciam. ⁊ nume. 8.
3 Si teſtis iurauit in termino ⁊ depoſuerit extra terminum, valet
depoſitio. ⁊ nume. 11.
5 Teſtes trahuntur inuiti ad teſtimonium ferendum, ⁊ in quibus
caſibus cogantur venire. nume. 6.
7 Teſtes an eodem modo cogantur venire in ciuilibus, ſicut in cri-
minalibus.
12 Quando teſtis examinatur altera parte contumace, eſt tamen ſibi
reſeruatum poſſe contra ipſos opponere.
13 Aduerſarius poteſt inſtare, vt teſtes partis examinentur.
14 Iudex negligens tenetur parti ad intereſſe, ⁊ qua actione. num. 15.
a SI quando. [a] Eſt in electione teſtis ſatiſda-
re vel iurare de non recedendo,
⁊ debet examinari intra xv. dies, nec vltra expectare te-
netur, ⁊ iudex negligens alteri parti ad intereſſe tene-
1 tur. h. d. ¶ Nota iſtum finem, quod † teſtes debent iurare preſenti-
bus partibus vel per contumaciam abſentibus. Ad idem j. de fid.
* inſtr. l. iudices*. ⁊ ita hodie ſeruatur, ⁊ idē no. in l. ſi poſtulauerit. §.
queſtioni. ff. de adult. Pro quo vide no. per gl. in aut. de teſti. §. pe. ⁊
intellige, iurare debēt aut deponere in ſecreto, vt ſ. e. l. nullum. ⁊ in
aut. at qui ſemel. ſ. ti. j. Si enim didicerit teſtificata, non poteſt po-
ſtea teſtes producere. Nec ob. iſte tex. qui dicit teſtimonia eorū ca-
pere, quia tūc videtur teſtis deponere cum iurat. Et pro hoc facit,
2 † quod ſi teſtis iurauerit tēpore iuridico, ⁊ depoſuit tēpore feriato [b]
b quod valet teſtimoniū eius. Idē ſi iurauit in loco cōgruo, ⁊ depo-
3 ſuit in loco incongruo. De hoc extra de offi. dele. c. j. in cle. Facit † ſi
c pars fecit iurare teſtes intra terminū, qui deponunt poſt terminū [c]
quod valeat eorum dictū. De hoc plene dixi in l. damni. §. Sabini.
4 de dam. infec. ¶ Quidā tamen practicant hoc modo, † quod nun-
quam faciūt ſcribi diē, vel locū, in quo examinātur teſtes, ſed ſolū-
d modo diē, ⁊ locū iuramēti ⁊ hoc mihi placet, ⁊ ita practicatur [d], ⁊c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si quando. Et facit iſta lex quod ſi quis habuit ter-
minum ad producendum teſtes, ⁊ fecit eos citari intra terminum
pluries, ⁊ ipſi non venerunt, quod ſit imputandum producenti, ⁊
ſibi noceat lapſus termini, niſi appareat quod fecit quod potuit
quia inſtetit, vt pignorentur iuxta poſſe ſuum, vt tenuit Bald. per
illum text. ⁊ Imol. in l. qui de reb. in princ. de condi. ⁊ demon. ⁊ de-
mum facit quod habetur in d. §. Sabini. ⁊ gloſſ. in d. cle. j. de offic.
deleg. vt ſcripſi poſt Bart. in l. j. §. ſi ſeruus. ff. de queſtio.
P. PAV. P. ¶ Si quando. Ad iſtam materiam quod ſint citande
partes in productione teſtiū vide Ro. ſing. ccclxiij. incip. fuit vnus
ex vobis. cum quatuor ſeq. vbi ponit ad hoc limitationem. Item
quod ex conſuetudine poſſit iſta citatio remitti, vide Alex. conſi.
lxv. ad fi. in j. vol. ⁊ de materia hac in criminalibus. vide Alex. conſ.
clxxx. in ij. vol. item an preſens ⁊ ſciens ſit citandus, vide do. Franc.
conſi. xiij. vide etiam ad confirmationē regule, do. Fra. conſi. clxiij.

Item vnum caſum, in quo poſſunt examinari parte non citata ⁊
abſente, vide per gl.in l.laudabile.C.de aduo.diuer.iudic. Et quod
pars non debeat citari, quando eſt talis teſtis cuius dicto debet
ſtari, vide Alex.conſ.cxxx.in j.vol. Item vbi proceditur per inqui-
ſitionem, an pars ſit citāda in examinatione teſtium, vide Nellum
in tractatu de teſte.itē latiſſime de materia an ⁊ quando in exami-
natione teſtiū pars ſit citanda, vide Feli.in c.ij.extra de teſti.Et ibi
etiā an in publicatione requiratur citatio.itē an ipſe teſtis ſit citā-
dus, ⁊ an ſufficiat citare dominū, ⁊ non procuratorē. ⁊ quid ſi pars
fuit citata die feriata, ⁊ alia die teſtis depoſuit, ⁊ quedā alia. Item
an requiratur citatio perēptoria, vide late Decium in c.conſuluit.
de offi. dele. Item quādo teſtes producuntur indirecte quadā via
extra ordinaria, an pars ſit citanda, qualis debeat eſſe citatio, an
perſonalis an ad domū, vide Fel.in c.ſignificauit.extra de teſt. Itē
quādo cōmittitur alicui, vt ſe informet de idoneitate vel ſufficien-
tia alicuius, an ſequeretur quod pars citetur, vide Iaſ.late in lect.
C.vnde leg. Item ad regulā huius l.vide Bal.conſi.lxxxiij.vol.iiij.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ L. Iudices. Ubi bal.idē dicit in pro-
ductione inſtrumentorū ꝙ debebat pars citari, quod dicit eſſe no.
b ALEX. ¶ Tempore feriato. Adde Barto.in l.j.§.nuntiatio.de
ope.no.nuntia.
c POMA. ¶ Terminum. Uide plene Feli.in c.licet cauſam.in ver.
limita.vj.de proba.⁊ vide quod ſcripſi in d.§. Sabini.⁊ in c.ij.in fin.
apparatus.de teſti.Feli.⁊ ibi Bal.⁊ Aret.conſi.cxlj.⁊ Bald.in c.in
cauſis.de teſti.⁊ Ro.conſi.ccccxliiij.vbi an ſaltem poſito quod non
poſſent examinari poſt terminum poſſet peti eorum publicatio.Et
omnino Bal.conſil.xxxiij.in v.parte vbi ponit quid iuris, quando
foret datus terminus ad probandum probatumque habendum.
Et quid ſi in illo termino eueniſſet impedimentum.⁊ an per ſolum
iuramentum probabitur de tali impedimento, ⁊ an ſaltem poſt ta-
lem terminum poterunt inſtrumenta produci.
d ALEX. ¶ Practicatur. Et not.Bal.in l.geſta.de re iudi.⁊ quod
not.dicit Bart.⁊ Bal.in l.ij.§.de ſacroſanc.eccleſ.

ALIA LECTVRA.

SI quando. Eſt in arbitrio teſtis ſatiſdare, vel
iurare, de nō recedendo, nec vltra
xv.dies cogetur expectare, ⁊ iudex negligens parti leſe te-
5 netur.h.d. ¶ Not.ex prima parte, ꝙ † teſtes trahūtur inuiti ad te-
ſtimonium ferendū. ¶ Secundo no.ꝙ non debent inuiti fideiuſſo-
res dari, vel detineri, ſed eorū ſtatur iuramento. Expediamus pri-
mam partem.querit gloſſ.quomodo teſtes cogantur dic, vt in ea.
6 ¶ † Quero vtrū in omni cauſa teſtes cogantur venire ad teſtimo-
nium perhibendum. Dicit gl.cogantur venire indiſtincte in cauſa
criminali. In cauſa autē ciuili, aut ſunt preſentes, aut lōginqui, ⁊ ſi
preſentes, aut ſunt honeſte perſone, vt ſunt doctores, ⁊ milites, po
teſt enim his mitti ad domū iuramentū. alie coguntur venire, vt in
l.ad egregias perſonas.ff.de iureiur. Uide gl.ex qua iſta colligunt.
¶ Quero vtrū omnes teſtes cogantur inuiti: Dicit gl.quod non,
⁊ bene, qꝛ qui de voluntate admittuntur, non coguntur inuiti, vt l.
7 lege Iul.ff.eo. ¶ Querit gl.hic dicitur, in cauſis ciuilib⁹, quid † in
criminalibus: Gl.ij.dicit idem, gl.dicit verū quantū ad hoc, quod
eodem modo cogantur inuiti in criminalib⁹ ſicut in ciuilibus, ſed
quantū ad id quod principaliter ſtatuitur hac l.videlicet quod te-
ſtes detineantur, ⁊ ꝙ non cogantur ſtare vltra xv.dies, puto quod
ſit aliud in criminalib. quam in ciuilibus, qꝛ in illis deber fieri dili-
gens inquiſitio, vt l.fi.§.tit.j.⁊ l.fi.j.de accuſ.⁊ ita obſeruat cōſuetu-
do que eſt optima legū interpres. ¶ Uenio ad ver.ſed cū oportet.
ex quo no.ꝙ ad prouiſionē, ⁊ ſolicitudinē iudicis ſpectat teſtes ex-
8 aminare, ⁊ etiā partes requirere. Et per hoc ſis cautus † ꝙ quādo
ſcribitur iuramentū teſtis, ſemper ſcribatur preſente parte que eos
introduxit, ⁊ petēte, ⁊ abſente altera parte cōtumace, vel preſente.
¶ No.tex.qui videtur innuere ꝙ teſtes debēt examinari preſente
a parte[a]. Uide tex.ad aliud op.de l.nullum.§.e.⁊ §.tit.j.aut.at qui ſe-
mel.vbi patet ꝙ pars non poteſt audire teſtificata, niſi poſt publi-
cationem. Quidā antiqui fatebantur ꝙ ſi partes vellent adeſſe ex-
9 aminationi, poſſent. Gl.dicit ⁊ melius, † ꝙ partes debēt adeſſe iu-
ramento, non autē examinationi, qꝛ fit in ſecreto.vt in contrarijs, ⁊
ita obſeruat cōſuetudo. Nec ob.hic tex. Nam tūc videtur iudex re-
10 cipere dicta, cum recipit iuramentū. ꝙ eſt valde no. Pro hoc † dico
ꝙ ſi teſtis iurat tēpore cōgruo ⁊ in loco cōgruo, licet poſtea depo-
nat tēpore feriato, vel loco incongruo, qꝛ non ad banchū iuris, va-
let teſtimoniū, qꝛ tunc videtur depoſuiſſe cum iurat. Hec no.hodie
in c.j.de offic.deleg.in cle.⁊ ideo quidā obſeruant ꝙ dies vel locus
examinationis nunquā ſcribatur, ⁊ illud ego obſeruo. ¶ Hoc etiā
11 facit ad queſtionē, † ſtatutus eſt terminus parti ad probandū, fa-
cit pars quod intra terminū teſtes iurant, non autē deponūt, vtrū
b poſſunt poſt terminū examinari[b]. Iſte tex.cum gl.facit ꝙ ſic, quia
tunc videtur depoſuiſſe cum iurat, do. Iac.But.diſputauit iſtam
queſtionē, ⁊ tenuit idē. Nam terminus datus parti, intelligitur de
eo, ꝙ pertinet ad partē, nec poteſt referri ad id, ꝙ pertinet ad iu-
dicem, qꝛ non tranſgreditur perſonam, arg.l.ſi vnus.§.ante omnia
ff.de pac.ſed ad partē pertinet ſolicitare ꝙ faciat eos iurare, ad iu-
dicem vero eos examinare, ergo, ⁊c. De hoc in Spe.de dilatio.§.
ver.ſed quid ſi.j. Dixi plene ff.de dam.infect.l.dam.infec.§.Sabin.
12 ¶ Quero, † quando teſtes examinantur altera parte abſente, licet
per contumaciā, vtrū illi cōtumaci remaneat ius opponendi con-
13 tra dicta, ⁊ perſonas: Gl.dicit ꝙ ſic, arg.l.prox.j.e. Quero † dicitur
hic preſente eo qui eos introduxit, ergo ſi vna pars produxit te-
ſtes ⁊ abeſt, vtrū pars contra quā ſunt producti, poſſit inſtare, vt
examinetur: Glo.ꝙ ſic, qꝛ tunc eos introducere videtur. quod
¶ Item, quid ſi vtraqꝫ pars abeſt: Certe iudex ſe nō impedit, vide
14 gloſ. ¶ Nunc venio ad ver.his autē, ex † quo not.ꝙ iudex tenetur
15 parti ad intereſſe, ſi eſt negligēs. ¶ Quero, qua † actione: Dicit gl.
actione deſcēdente ex quaſi maleficio quaſi fecerit litē ſuā, vt Inſt.
de obli.que ex quaſi delic.in prin. Idem no.in l.argentarius.§.fi.ff.
de eden.quod nō placet. Nam actio deſcēdens datur inquantū re-
ligioni iudicis videt, iſta vero datur ad totale intereſſe, vt hic pa-
tet. Preterea hic loquit in iudice negligēte, ibi in iudice, qui male
iudicauit dic ergo ꝙ hic agitur condictione ex hac l.dixi in l.nemo
16 quicquid.§.j.ff.de iu. ¶ † Quero quādo debet fieri iſta examinatio
teſtium: Glo.dicit hic, poſt lit.conteſt.tunc cum tractantur merita
cauſe, vt l.j.de lit.conteſt. Nam ideo perēptorie examinātur te-
ſtes poſt lit.conte.qꝛ pertinet ad merita cauſe, ſed qꝛ ſunt aliqui caſus
in quib.teſtes examinantur ante li.conte.ideo ſequitur hec.

ADDITIONES.

a ¶ Preſente parte. Et ſic not.quod teſtis debet iurare parte pre-
ſente. Adde quod hic nō habet locum in iudicio dotali. Ita
in l.ſi conſtante.ff.ſol.mat.per tex.in l.laudabilis.§.quotieſcunque.
C.de adu.diuer.iu.iuncta cle.diſpendioſam.extra de iud.⁊ quando
iuramentum teſti.poſſit deferri, nōn citata, vel non preſente parte,
vide latiſſime per Feli.in c.ij.extra eod.tit.vbi ponit regulam cum
quatuordecim fallentijs.
b ¶ Poſt terminum examinari. Adde de hac queſtione, ⁊ dic latiſ-
ſime, vt per Feli.in c.licet.verſi.limita.xvj.de proba.

AVTHENT.

2 Teſtis examinati ad perpetuā rei memoriā, non publicantur.
3 In omni caſu, an teſtes poſſint examinari ad eternam rei memo-
riam, ⁊ quando.
4 Quando aliquid ſit ex neceſſitate, ſit eatenus, quatenus neceſſitas
imminet.
5 Teſtes ſuper viribus teſtamenti poſſunt examinari ante lit.conte.
7 Citatio partis perſonaliter, an requiratur quando teſtes exami-
nantur ad perpetuam rei memoriam.
8 Secundum decretum in cauſa celeritatem requirente, ⁊ cauſis
notabilibus interponitur etiam contra non latitantem.
9 Examinatio ad eternam rei memoriam quando poteſt fieri.
* SEd ⁊ ſi* quis ab aliquo. Iſta contin-
tur hoc modo. Dicitur in C.quod teſtes examinātur poſt
lit.conteſt.ideo ſequitur noſtra aut. ¶ Quero, hic loquitur de eo
1 qui petit aliquid contra leges, an † intelligatur in actore, vel reo:
2 Gl.dicit quod poteſt loqui in vtroqꝫ. Uide gl.j.⁊ eā no. ¶ † Quero
quādo iſti teſtes ſunt examinati ad eternam rei memoriam, an ex-
aminabuntur, ⁊ publicabuntur: Gloſſ.dicit quod fiet examinatio
tantum, ⁊ quod dicit hic publicentur, intellige manu notarij, non
autem publicantur parti.quia non poſſet poſtea producere teſtes.
3 ¶ Quero, † an in omni caſu poſſint produci, ⁊ examinari teſtes ad
eternam rei memoriam ante lit.conteſt. Gloſſ.dicit quod non, niſi
cum dubitatur de morte, vel abſentia diuturna teſtium. Et ad hoc
videamus qualiter dicta per gl.debeant intelligi. Dic quandoque
vult producere teſtes ad eternam rei memoriam ille, qui debet eſſe
actor, quandoque ille qui debet eſſe reus, quandoque ille, qui vult
producere, eſt actor, ⁊ reus. Primo caſu, aut illi, qui debet eſſe a-
ctor, competit de preſenti ius agendi, ⁊ tunc non debet fieri exami-
a natio teſtium[a], niſi cum dubitatur de morte, vel abſentia diutur-
na teſtium, vt hic in gl.⁊ in l.in lege Aquilia.ff.ad leg. Aquil.extra
vt lite non conteſt.c.quoniam frequenter. Dicitur autem dubitari
b de eorum morte, in caſibus[b] qui no.in l.iij.cum ſeq.ff.de dona.cau.
mort. Et predicto caſu fiet examinatio tantum, ⁊ publicatio manu
notarij, non autem in aperto publicatio. Et probo per rationem.
4 Quando † aliquid fit propter neceſſitatem, fit eatenus quatenus
neceſſitas imminet, ⁊ nō vltra, vt l.j.§.de fer.l.ſenatus.de offi.
ſed in propoſito non imminet neceſſitas, niſi in examinatione, ideo
publicatio reſeruatur poſt lit.conteſt. Quandoque non competit
ſtatim ius agendi, ⁊ tunc aut tale ius eſt poſſibile competere abſque
teſtiū examinatione, vt puta ſi debetur aliquid ſub cōditione, po-
teſt enim extitere cōditio, licet teſtes non examinentur, ⁊ tūc idem
c quia non fit examinatio[c] ad eternam rei memoriā, niſi cum dubi-
tatur de morte, vel abſentia diuturna, vt d.l.Aquil.ff.ad l.Aqui-
liam, ⁊ ſecundum hanc lec, non fit examinatio, nec publicatio, vt
ti

dixi.¶ Quandoqꝫ ius agendi non pōt competere, niſi examinent̃
teſtes,⁊ publicentur, tūc ad eternam rei memoriā examinabūtur,
vt l.ij.j.de bo.poſ.ſecun.tab.⁊ l.ij.ff.queād.teſta.aper.⁊ l.publicati.
j.de teſta.Nā hereditas nō pōt adiri niſi cognito teſtamēto, vt l.
ſed,⁊ ſi de ſua.⁊ l.cum falſum.ff.de acq.here.ideo † teſtes ſuper viri-
bus teſtamēti examinabunt̃,⁊ publicabūtur ante lit.cōte.⁊ ſic pōt
intelligi.l.de etate.ff.de mi.Nō enim quis pōt eſſe in iudicio, niſi ſit
certus ꝙ ſit maior. Unde ſimiliter pōt petere ꝙ examinētur ante
lit.cōt.vt d.l.de etate.⁊ ibi dixi.ff.de min.¶ Secūdo caſu principa
li qn̄ hanc examinationē petit ille, qui debet eſſe reus, tūc indiſtin-
cte pōt petere, vt examinent̃,⁊ publicent̃, vt in c.Albericus.extra
de teſti.ſm vnā lecturā,⁊ in hac aut.prout loquitur in reo.[d] Ratio
qꝛ non eſt in poteſtate eius qn̄ actor agat, ſed imputet ſibi actor,
qui nō agit.¶ Tertio caſu quādo loquitur in parte eius, qui pōt
eſſe reus,⁊ actor,⁊ tunc idem, qꝛ poterunt ante lit.conteſt.exami-
nari,⁊ publicari, vt d.c.ſignificauit,⁊ c.Albericus, loquitur enim
ibi in iuribus incorporalibus in quibus poteſt quis eſſe actor,⁊
reus, vt l.⁊ ſi forte.§.j.ff.ſi ſerui.vendi.Ratio: qꝛ non debet cogi iſte
ad agendum,⁊ imputet ſibi aduerſarius ſi poteſt agere,⁊ nō agit.
Nunc ad propoſitum in omnibus caſibus in quibus dixi ante litē
conteſt.poſſe fieri examinationem,⁊ publicationem. procedit iſta
auth.ſine ſcrupulo, vt litera iacet, in caſibus vero, qbus dixi poſ-
ſe fieri examinationē, non autem publicationem procedit iſta aut.
ſecundum lecturam gl. vt intelligantur publicata per notarium,
6 non autem a partibus. Et ſecundum hoc, inſurgit mirabile, † qꝛ li-
cet alias ſcriptura continens dicta teſtium, nō faciat fidem abſqꝫ
publicatione iudicis, vt l.ſolam.ſ.eod.⁊ l.geſta.de re iudica.tamen
7 hec omnia faciunt fidem.¶ Quero circa primā partē auth. † vtrū
ſit neceſſe, quod ille, contra quem teſtes examinantur ad eternam
rei memoriam, citetur perſonaliter. Dicit Dyn. quod ſic.⁊ no.in l.
iiij.§.abeſſe.ff.de dam.infect.⁊ ibi per eum.⁊ Cy.recitat eum.domi.
Jo.And.diſputauit iſtam queſtionem,⁊ ponit eam in mercuriali-
bus ſuis,⁊ determinauit eam contra Dy.diſtinguendo, tamen di-
ſtinctio ſua non placet mihi, vt d.l.iiij.§.abeſſe.de dam.infe.Tamē
pro modo dico quod ſentio,⁊ premitto iſtud, qd de iure eſt, quod
primum decretum,⁊ ſecundū interponatur contra partem. etiam
lite non conteſtata, tamen qꝛ primum decretū non parat plenum
8 preiudicium, non requiritur quod pars latitet. Secundum † autē
decretum, qꝛ parat plenum preiudicium, nō poteſt interponi: niſi
contra latitantem regulariter, vt l.Fulcinius.ff.quibus ex cauſ.in
poſſeſ.eat.Fallit in cauſa, que celeritatē deſiderat, vt l.ſi finita.§.ſi
forte.ff.de dam.infe.Et in cauſa liberali, vt l.neqꝫ infantes.ff.de fi-
e deicōmiſ.lib.Hoc premiſſo diſtingue, aut examinatio[e] ad eternam
rei memoriā fit ad aliquem effectum parui preiudicij, tunc non re-
quiritur latitatio eadē ratione, que eſt in primo decreto, vt ſi exa-
minentur ſuper actione ad exhibendū. aut fit ad effectū pleni pre-
iudicij,⁊ tunc non dico, quod debeat citari perſonaliter, ſicut dicit
Dyn. ſed dico ꝙ non poteſt fieri examinatio, niſi pars latitet, ſicut
dixi in ſecundo decreto. Nam vt ſcitis, ſecundū decretum nō inter-
ponitur, niſi de debito conſtet, vt l.ſi.j.de bonis autho.iudi.poſſid.
Et ſic apparet ꝙ parte latitante examinabuntur teſtes ſuper de-
bito, licet lis non ſit conteſtata. Idem in l.cum vero.§.ſubuentū.de
9 fideicom.liberta. Sed in † caſu, in quo ad ſecundū decretum poteſt
perueniri abſqꝫ latitatione, poteſt fieri examinatio teſtiū abſqꝫ ci-
tatione, vt d.l.cum vero.⁊ l.neqꝫ infantes. Unde ſitis cauti, quādo
f examinationes iſte fiūt. Et no.iſta[f], qꝛ vtilia ſunt,⁊ quotidiana,⁊c.

ADDITIONES.

* CLAV.DESEISS.¶ Sed ⁊ ſi quis. Iſtā auth.⁊ eius mate-
riam quatenus vult, aliquibus caſibus poſſe procedi lite non con
teſtata, pōt limitari per id qd vult ſingular. Bal.in rub.de ap.vbi
dat regulā, ꝙ vbicunqꝫ dicitur aliquid fieri poſſe lite nō conteſta-
ta, procedat vbi pars eſſet abſens: nam ſi eſſet preſens, ſemper re-
quiritur lit.conteſt.pro hoc alle.gl.quam dicit ſing.in c.per vene-
rabilem.in verb.iudiciarium ordinem non ſeruatum. qui fil.ſint le-
git.⁊ ſequitur ibi Prepoſit.⁊ in §.ſane.in iiij.notab.eiſdem tit.⁊ c.
a ALEX.¶ Examinatio teſtium. Quero vtrū de conſenſu partis
talis ordo poſſit peruerti,⁊ teſtes ante litis conteſta.produci. Dic
quod ſic.Bl.eſt multum no.in c.cum olim.de cauſa poſſ.⁊ proprie.
⁊ omnes caſus, in quibus teſtes recipiuntur lite non conteſt. vide
per Spe.in tit.de teſt.§.nūc per Bar.in l.ne quid.de incen.rui.nau.
b ALEX.¶ In caſibus. Idem Inno.in c.quoniam.in verſi.ratio-
nabilis, vt lite non conteſt.ſed interim debent ali expenſis produ-
centis ſecundum gloſſ.in l.iij.§.Sabini.ff.eod.⁊ in l.quoniam.§.fin.
qualis citatio requiratur dixi in l.ſi finita.§.Julianus.de dam.in-
fect.⁊ ad hanc l.adde extra eod.in c.in nomine domini.⁊ in c.ſigni-
ficauit.cum ſeq.vide que dixi ſ.eod.l.quoniam.
c ALEX.¶ Non fit examinatio. Et patet per hanc regulam, quod
probationes non poſſint fieri regulariter niſi lite conteſtata,⁊ no.
do.Ant.in c.j.de proba.⁊ Bal.in l.ij.j.ſen.reſcin.non poſſe.
d ALEX.¶ Loquitur in reo. Et ad intellectum horum que hic
habentur eſſent videnda que no.in l.ſi finita.§.eleganter.de damn.
infec. vnde qn̄ quis ageret,⁊c.⁊ de materia vide in Spe.de teſte.§.
ij.per totū,⁊ in c.quoniam frequenter.in prin.vt lite non cōteſtata.
e ALEX.¶ Aut examinatio. Et vide in materia quod ſi notario
committatur examinatio teſtium, eidem cenſetur commiſſa repro-
batio eorum, vt colligit Ange.in l.cui iuriſd.ff.de iuriſd.om.iudic.
Et in materia quando teſtis poſſit examinari ad perpetuam rei
memoriam. ſed an iudex poſſet eſſe in militijs,⁊ in contractibus,
vide que dixi poſt Barto.in j.conſtit.Digeſtorum in preludijs. Et
vtrum publicatio teſtium ſit de ſubſtantia vide Barto.in l.ſolam.
ſ.eo.que dixi poſt Bart.in l.prolatam.de ſenten.
f ALEX.¶ Et not.iſta. Vide quomodo teſtis depoſuit ſuper in-
tereſſe certificando in l.j.per Barto.j.de ſent.que pro eo quod in-
tereſt,⁊ vtrum in publicatione teſtium requiratur preſentia par-
tium, vide que dixi poſt Bart.in l.geſta.in fi.de re iu. Sed nunquid
teſtes ⁊ tabelliones debeāt cognoſcere teſtes,⁊ partes,⁊ an etiam
contenta in inſtrumēto, vide que dixi in l.ſcimus.in fi.de iur.delib.

ALIA LECTVRA.

1 ☞ Teſtes ad eternam rei memoriam quando examinentur.
2 De morte teſtium quando dicatur dubitari.

SEd etſi quis. Teſtes ex cauſa poſſunt re-
cipi ante lit.conteſt.ad per-
petuam rei memoriam.h.d.Aduerte, quia intendo exa-
1 minare hanc † materiam de teſtibus examinandis; ad
perpetuam rei memoriam. Quandoqꝫ petuntur examinari teſtes
ad perpetuam rei memoriam, ex parte actoris, aliquando ex parte
rei quandoqꝫ petuntur examinari in tali cauſa in qua quis poteſt
eſſe actor,⁊ reus. primo caſu aut actor poteſt ſtatim agere, qꝛ ſta-
tim habet actionem,⁊ tunc non poteſt petere teſtes examinari ad
eternam rei memoriam ante lit.conteſt. niſi dubitetur de morte te-
ſtium, vel eorum abſentia diuturna, vt l.in l.Aquil.ſi delectū.ff.ad
2 l.Aquil.Et dicitur de eorum † morte dubitari, quādo imminet ali-
quis de illis caſib.qui ponuntur in l.iij.in fi.cū l.ſeq.de do.cau.mor.
qui ſunt notabiles caſus multum. dico autem ꝙ tunc petuntur te-
ſtes examinari, non publicari, ſed publicatio reſeruabitur poſtea,
vt extra vt lit.non conteſt.c.quoniā frequenter. Si vero ſtatim non
poteſt agere, tunc aut facultas agendi poteſt ſuperuenire, etiā te-
ſtibus non examinatis, vt puta nō poterit agere, qꝛ pendebat obli-
gationis conditio, que poteſt ſuperuenire teſtib.non examinatis,
⁊ tunc idem ꝙ ſupra qꝛ non examinabūtur, niſi cum dubitatur de
morte, vel abſentia diuturna, vt d.l.in lege.ad l.Aquil.ſecundū aliā
lect. Si vero non poteſt ſuperuenire facultas agēdi, niſi examina-
tis teſtib.tunc examinabuntur,⁊ publicabuntur ante lit.conte.etiā
ſi nō dubitetur de morte teſtiū, vel eorū abſentia, vt j.de teſta.l.pu-
blicati.j.de bo.poſ.ſecundū ta.l.j.⁊ ij.queādmo.teſt.ape.l.ij.cum ſi.
3 Scitis † enim ꝙ bo.poſ.ſecundū ta.vel ſecundū nuncupationē, nō
daretur, niſi oſtendatur iudici qualiter ille fecit teſtamentū. merito
a ante omnia debent teſtes examinari[a], vt d.l.ij.de bo.poſ.ſecūdum
tab.¶ Itē ſcis, ꝙ non poteſt adiri hereditas niſi quis ſit certus de
virib.teſtamēti, vt l.ſed ⁊ ſi de ſua.⁊ l.cum falſum.ff.de acquir.here.
Sed quis certus eſſe nō poteſt, niſi publicatis teſtib.ergo ante oīa
petet teſtes examinari ⁊ publicari. Si vero petuntur examinari ex
parte rei, tūc indiſtincte examinabūtur,⁊ publicabūtur ad eternā
rei memoriā, vt j.de vſur.pupil.l.pupillus.ſecūdū vnā lect. Si vero
petuntur examinari in caſu, in quo quis pōt eſſe actor,⁊ reus, tunc
idem, qꝛ indiſtincte poterit peti ꝙ examinētur,⁊ publicētur, vt ex-
tra de teſti.c.Albericus.⁊ c.ſignificauit, vbi loquitur in iurib.incor
poralib.¶ Et ſcitis ꝙ in his ille, qui eſt in quaſi poſſeſſione iuris,
poteſt agere, ſicut ſi non poſſideret,⁊ poteſt non agere, vt l.ſi forte.
§.ſciendū.ſi ſer.ven. Ratio predictorū eſt, quia quādo poteſt agere,
imputetur ſibi cur non agit,⁊ litē conteſtatur,⁊ ſic teſtes examinē-
tur poſt lit.cōte. Sed ſi nō poteſt agere nō eſt quid ſibi imputetur.
Ratio, qꝛ probationes poſſent deficere. permittitur enim exami-
natio,⁊ publicatio.¶ Itē eo caſu quo poteſt agere,⁊ excipere, nō
eſt cogēdus ad agendum, cum in poteſtate ſui aduerſarij ſit agere.
¶ In omnib.autē caſib.in quib.ſ.dixi teſtes examinandos,⁊ pu-
blicandos ante lit.conteſ.intelligi poteſt hec aut. Sed ſi intellige-
res eo caſu, quo dixi ꝙ permittitur examinatio ⁊ non publicatio.
debes exponere text.ibi cū dicit, teſtimonia publicari, id eſt publi-
ca manu authorizari, non tamē aperiri, vt gl.dicit. Et iſto caſu au-
thentica ſcriptura, in qua continetur dictum teſtis faceret fidem,
etiam ſi non ſit facta publicatio per iudicem, licet regulariter ſit
contra, vt ſ.eo.l.ſolam. Vide gl. vnde auth.hec ſumitur,⁊c.

ADDITIO.

a ¶ Examinari. Bald.hic contra, cum quadam limitatione.⁊ vide
Bal.in l.ij.in vij.q.j.de teſta.¶ Utrum ſit ſententia iuſta, cum pe-
tuntur examinari teſtes ad perpetuam rei memoriam, eo quia ſu-
per quo recipiuntur de facili obliuiſcitur, vide Bart.in l.iij.§.due
cauſe.circa medi.ff.ad Carbo.⁊ in materia vide gl.in c.cauſam que.
de dolo ⁊ contu.ad Bar.hic vide Bart.in l.de etate.de mino. Sed

verum iſta regula, que habet ꝙ teſtis non poteſt pꝛoduci niſi lite
conteſtata, ſemper pꝛocedat, dixi poſt Bar. in l. ij. in pꝛin. §. quãdo
in rem actio. ⁊ alios caſus, per quos limitatur dicta regula vltra
numeratos per gl. ⁊ Inn. in c. quoniam. vt li. non cõte. Item in in-
terlocutoꝛia pꝛoduci poſſunt ante litem conteſt. qꝛ non requiritur
litis conteſtatio, ſecundum Bal. in l. pꝛolatam. j. de ſent. Sed po-
ne qꝺ duo petunt ſuos teſtes pꝛimo examinari, vtrius teſtes de-
beant? Examinãdi ſunt illius, pꝛo quo magis pꝛeſumit̃, qꝛ pꝛeſum-
ptio eſt res fauoꝛabilis. Tex. eſt ⁊ ibi Bal. in c. ſi duo. de pace tenẽ.

LEX XVI.

1 ☞ Poſt publicationem teſtium poſſunt ſuper eodem teſtes in
alia inſtantia pꝛoduci. ⁊ nu. 7.
2 Atteſtationes facte coꝛam arbitris, faciunt fidem coꝛam iudice.
6 Si teſtis iterato examinatus dicat, dico pꝛout alias dixi, quid a-
gendum. ⁊ nu. 12.
10 Qui non oppoſuit contra perſonas teſtium, poterit in alia inſtan
tia opponere.
11 Quando pꝛoducitur ſcriptura continens atteſtationes, queritur
de duplici fide.
13 Teſtes examinati coꝛam arbitro, ⁊ nõ publicati, poſſunt per oꝛdi-
narium publicari.

a **CUm apud.** [a] Hec eſt ſing. lex. Si teſtes exami-
b nati coꝛam arbitris [b] viuunt, eſt in
eius electione, contra quem atteſtationes pꝛoducuntur,
vel eis ſtare, vel petere ꝙ de nouo examinentur. Sed ſi ſunt moꝛ-
tui, atteſtationibus de neceſſitate eſt ſtandum. h. d. ¶ Not. qꝛ poſt
1 † publicationem teſtium, ſuper eodem poſſunt de nouo pꝛoduci te-
ſtes in alia inſtãtia, vt vidiſtis in l. per hanc. de tẽp. app. ¶ Secũ-
2 do no. † qꝺ depoſitiones teſtiũ, coꝛam arbitris faciunt fidẽ etiã co-
3 ram iudice, vt vidiſtis. ſ. de arb. l. cũ antea. circa fi. ¶ No. tertio, † ⁊
perpetuo tene mẽti, ꝙ eſt in electione eius, cõtra quem atteſtatio-
c nes pꝛoducunt̃, ſtare eis, vel petere ꝙ de nouo examinẽtur, [c] qꝺ eſt
4 notabile. ¶ Sed quero, † an illud, ꝙ hic dicitur in arbitro, habeat
d locũ in teſtibus examinatis ab arbitratoꝛe. do. Ia. dicebat ꝙ ſic [d],
ſi arbitratoꝛ eos examinauerit in foꝛma iudicij. ar. ff. pꝛo ſocio. l. ſo-
e cietatem. §. arbitroꝛum. ¶ Quero, quid [e] ſi teſtes fuerũt examina-
5 ti, ⁊ publicati coꝛam iudice, vtrum † habeat locum lex? Bl. in l. pꝛo-
perandum. circa fi. ſ. de iudi. videtur dicere ꝙ ſic. do. Ia. Bu. dice-
bat cõtra, qꝛ poſtquam examinati, ⁊ publicati ſunt, coꝛam iudice,
habent perpetuam firmitatem, vt l. ſi. j. de re iud. Idem tenet Inn.
f extra de teſt. c. ſignificauit. ⁊ hoc puto verum. [f] ¶ Quero, quid ſi te-
6 ſtis iterum examinatus † dicit, dico vt dixi in alio meo dicto, coꝛã
arbitris manu talis notarij, vel quid ſi dicat, non recoꝛdoꝛ, niſi vi-
derem illud quod dixi in alia vice, vtrum debeat ſibi oſtendi? Te-
tigi in l. eos. ff. de falſis. ⁊ ibi vide, ⁊c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Cum apud. Ad intellectum huius text. vide Innoc.
in c. cum inter. de teſtibus. ⁊ quod pulchꝛe ipſe dixit in c. pꝛeterea.
in verſic. ſimilis. extra eod. titu. Et adde quod tales teſtes pꝛodu-
cti coꝛam talibus arbitris debent compelli ad deponendum, per
poteſtatem illius terre, in ca. j. in pꝛinc. ſi de inueſt. inter do. ⁊ vaſ-
lis oꝛiatur. Et quid in iudice delegato, an poſſit coꝛam ſe pꝛodu-
ctos cogere, ⁊ toꝛquere ſi nolunt? not. quod ſic. in l. ij. de iuriſd. om.
iudic. ⁊ Bald. in loco pꝛealleg.

P. PAV. P. ¶ Cum apud. De materia huius legis, vide late per
Bertach. in verbo, Atteſtationes. Item an ⁊ quãdo teſtes ⁊ acta
coꝛam arbitro vel arbitratoꝛe, faciãt fidem coꝛam iudice, vide Fel.
in c. pꝛeſentate. extra de teſtib.

b POMA. ¶ Coꝛam arbitris. Vide in l. ij. C. de eden. ⁊ Bart. etiam
pe. vel ſi. l. dum vult atteſtationes factas coꝛam arbitro, non facere
fidem coꝛam oꝛdinario, ſi pars contra quam pꝛoducte ſunt, velit
eas iterum pꝛoduci, ⁊ ſic eſt in poteſtate ipſius, quod iterum pꝛo-
ducantur. Et vide late circa iſtam materiam pꝛacticam Papieñ.
in foꝛma oppo. contra teſtes poſt publicationem. in gloſſ. in verſic.
ſunt que publicatis iam teſtibus alijs receptis. circa med. in verſi.
patroni. queri ſolet an teſtes pꝛoducti ⁊ publicati, in vna cauſa fa-
ciant fidem in alia.

c ALEX. ¶ Nouo examinentur. Per Spec. de pꝛobat. §. j. verſic.
hoc quoque ſcias.

d ALEX. ¶ Quod ſic. Et cum hac l. tenent docto. in c. pꝛeſentata.
extra de teſtib. ſed Bal. in d. l. que omnia. ad finem. videtur dicere
contrarium. ⁊ hic per do. Anto. in c. pꝛeterea. de teſt.

e AND. BARB. ¶ Quero quid. Et quando acta in vno iudicio
valeant, ⁊ poſſunt pꝛoduci in alio iudicio, vide in v. rubꝛ. in xiiij. q. ⁊
in l. ij. ſ. de eden. c. fin. de pꝛoba. l. geſta. j. de re iud.

f ALEX. ¶ Puto verum. Vide Innoc. in c. cum in tua. eod. titul.
⁊ Bartol. in authenti. at qui ſemel. ſ. titu. j. ⁊ in l. ij. iudicatum ſolui.
⁊ idem tenet Angel. in d. l. pꝛoperandum. ¶ ADDE quod hic di-
cit Paul. de Caſt.

ALIA LECTVRA.

CUm apud. Dicta teſtium coꝛam arbitris
faciunt fidem coꝛam iudice oꝛ-
dinario, ſi teſtes ſunt moꝛtui, vel viuentes. ⁊ pars con-
tra quam pꝛoducuntur, eos examinari pꝛohibeat ſal-
uis ſemper exceptionibus cõtra dicta, ⁊ perſonas. h. d. Pꝛimo po-
nit queſtionem. Secundo reſponſionem ponit, que habet quatuoꝛ
membꝛa, ⁊ ſic ſecũda pars diuiditur in quatuoꝛ partes. Secunda
pars pꝛincipalis incipit ibi, ſancimus. Item iſtius ſecunde, ſecũda
ibi, ſi autem nihil. Tertia ibi, ſi autem omnes. Quarta ibi, ſin ve-
7 ro res. ¶ Not. quod idem † teſtis ſuper eiſdẽ articulis poteſt pꝛo-
duci in alia inſtantia, non obſtante pꝛima publicatione, quod reci-
pit plures limitationes. ¶ Pꝛimo hoc verum, quando alia inſtan-
tia tendit ad eundem finem cum pꝛima, ſed ſi ad alium finem ten-
deret, tũc poſſunt ijdem teſtes, ⁊ alij examinari indiſtincte, non ob-
ſtante pꝛima publicatione. Caſus eſt ſecundum lect. gl. in l. Iulia-
nus. ff. de condi. indebi. in pꝛinc. tex. in c. veniens. extra eod. ⁊ c. cum
in tua. ¶ Secunda limitatio eſt, quia hoc verum in teſtibus rece-
ptis, vt in pꝛincip. huius legis. Sed ſi eſſent recepti coꝛam iudice
8 † tunc in alia inſtantia tendente ad eundẽ finem, non poſſunt pꝛo-
duci ijdem teſtes de nouo, ſed cogeretur quis ſtare illis atteſtatio-
nibus pꝛimis, quia ex quo in pꝛimo iudicio ſunt publicata, faciunt
fidem perpetuam, vt j. de re iud. l. geſta. Ita tenebat Iac. Bu.
tenet Innoc. in c. cum in tua. ⁊ in c. ſignificauit. extra eod. S[…]
noſtra videtur dicere cõtrarium quod etiam in examinatis co-
ram iudice habet locum diſtinctio noſtre legis, vt not. in l. pꝛope-
randum. in fi. ſ. de iudi. ¶ Tertia limitatio eſt, quia hec lex lo[…]
tur quando quelibet inſtantia tendens ad eundem finem eſt pꝛin-
cipalis cauſa alie appellationis, tũc ſunt opi. Dic vt in l. per hanc.
j. de temp. app. Secundo not. quod de iure antiquo, poſt publica-
tionem teſtium, ijdem teſtes non poterãt pꝛoduci, ⁊ hec erat inſta
exceptio, alias depoſuerunt, vt hic, ibi, ⁊ non opponit eis, ⁊c. Ad
idem. l. pꝛoduci. ff. eod. Hodie eſt magis declaratum, ⁊ extenſum in
9 auth. at qui ſemel. ſ. tit. j. ¶ Tertio no. † quod legibus dicentibus,
de examinatione teſtium, poſt dicta publicata poteſt renũtiari,
vt hic dum dicit, ea ſeruari, que acta ſunt inter partes. Hoc tenet
10 Io. And. in c. fraternitatis. extra eod. ¶ Quarto no. † ꝙ licet quis
in vna inſtantia non oppoſuerit contra perſonam, vel dicta teſtiũ,
tamen ſi ille atteſtationes pꝛoducat in alia inſtãtia, poteſt opponi
cõtra perſonas, ⁊ dicta. vt hic ibi, omni iure, ⁊ in fi. l. quod intellige
quantum eſt in eo, quod dicit contra perſonas, niſi ille cõtra quem
11 pꝛoducantur, eos pꝛoduxerit, vt l. ſi quis teſtib. ſ. eod. ¶ † Vltimo
not. quod quando pꝛoducitur ſcriptura continens atteſtationes,
debet queri de duplici fide. Pꝛimo quero, de fide ſcripture. ſecũdo
poſito quod ſcriptura vera ſit de fide atteſtationum querendum
eſt. vt hic, in ver. ſi autem omnes. ¶ Querit gl. vtrum teſtes ite-
rum iurabunt. Et dic ꝙ ſic, vt ff. de damn. infect. l. qui bona. §. ſi
12 ſtipula. ¶ Sed quero, † vtrũ teſtes, qui ſecundo examinantur poſ-
ſint dicere illud quod dixerunt coꝛam arbitris. Reſpondeo, [...]
in arbitrio iudicis eſt illud dictum admittere, vel nõ admittere. ta-
men ſi iudex admiſerit, puto quod valeat, ſicut teſtatoꝛ teſtamen-
tum inualidũ poteſt confirmare vno verbo, dicendo, confirmo [...]
teſtamentum, vt ff. de iniu. teſta. l. poſthumus. §. ſi paganus. de
a poſ. ſecundũ tab. l. qui ex liberis. §. fi. Item puto [a] quod ſi teſtis [...]
xerit, peto mihi copiam fieri eoꝛum, que iam dixi, quia tunc eti[...]
melius recoꝛdaretur dico quod talis copia debet fieri. arg. l. cum
exhibuiſſent. §. pe. ff. de pub. Conſilium tamen eſt, quod ſemper te-
ſtes pꝛoducti dicant, ſi in aliquo variarẽ ab eo ꝙ dixi, reduco [...]
ad id quod pꝛius dixi, cum tunc melius recoꝛdarer. Hoc dixi pl[...]
13 in l. eos. ff. de falſis. ¶ Quero, † quid ſi teſtes coꝛam arbitris nõ eſ-
ſent publicati, ſed examinati tantũ, vtrum poſſet peti publicatio
ſeu examinatio coꝛam iudice oꝛdinario? Puto ꝙ ſic, eo modo q[…]
atteſtationes poſſunt pꝛoduci. Caſus eſt in c. conſtitutus. extra [...]

ADDITIO.

a ¶ Item puto. Adde de hoc, ⁊ de ſupꝛa ſcriptis Abb. ⁊ do. Ant.
⁊ ibi Feli. in c. cum in tua. extra de teſtib.

De fide inſtrumentoꝛum. Rubr. XXI.

LEX I.

a **DEbitoꝛes.** [a] Si alie pꝛobationes ſuperſunt, non
nocet inſtrumentoꝛum amiſſio, [...]
dicit, ⁊c.

ADDITIO.

a Debitoꝛes. Et quot ⁊ quibus modis, ⁊ qualiter puniatur tabellio
conficiens inſtrumentum falſum, ⁊ de multis alijs modis per gl[...]
⁊ ibi dixi poſt Bart. in auth. ſed nouo iure. j. de ſer. fug.

ALIA LECTVRA.

1 ☞ Si pꝛocuratoꝛ, vel teſtes ſint condemnati de falſo, non [...]
domino, nec pꝛoducenti.

Pꝛoducen[...]